

Lokalni akcioni plan Grada Kraljeva za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou 2013-2017

"Uprkos brojnim primerima zvaničnog priznanja i pomaka na tom polju, rodna ravnopravnost još uvek nije prisutna u svakodnevnom životu. U praksi, žene i muškarci nemaju ista prava. Društvene, političke, ekonomske i kulturne nejednakosti su i dalje prisutne – primer za to su razlike u platama i nejednaka zastupljenost u političkom životu."

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Sadržaj

Uvod	2
Polazne osnove	4
Međunarodni normativno-pravni okvir	4
Domaći normativno-pravni okvir	5
Proces izrade Akcionog plana za ravnopravnost grada Kraljeva	7
Sadržaj Lokalnog Akcionog plana za ravnopravnost grada Kraljeva	8
Analiza stanja	10
Socio-demografske karakteristike stanovništva	10
Ekonomski položaj	15
Odlučivanje	20
Rodno zasnovano nasilje, nasilje nad ženama i u porodičnom kontekstu	23
Zdravlje žena i muškaraca i pristup zdravstvenim uslugama	24
Nevladine organizacije i udruženja građana/ki	26
Analiza dotacija udruženjima građana/ki iz budžeta grada Kraljeva	27
Institucionalni okvir za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou	29
Gradska uprava grada Kraljeva	31
Institucije	31
Potrebe i prioriteti građana i građanki Kraljeva	33
Ciljevi Lokalnog akcionog plana	35
I Opšti okvir za ravnopravnost i politička uloga	36
II Uloga pružanja usluga	40
Tabelarni prikaz ciljeva i aktivnosti Lokalnog akcionog plana	42
Sprovođenje i praćenje sprovođenja LAP-a	57

Uvod

Rodna ravnopravnost podrazumeva jednaku zastupljenost, moć, uticaj, raspodelu odgovornosti, jednake mogućnosti za ekonomsku nezavisnost žena i muškaraca. Pokazatelji položaja žena, kao i relativnog položaja žena i muškaraca ukazuju na neravnu raspodelu resursa, moći i mogućnosti u različitim sferama društvenog, ekonomskog i političkog života. Rodna ravnopravnost je na globalnom nivou definisana i kao ključan preduslov razvoja, a uvođenje rodne perspektive u sve politike, na svim nivoima, kao glavna strategija za njeno postizanje¹. Rodne nejednakosti su i dalje prisutne u svakodnevnom životu i njihovo otklanjanje zahteva ne samo pravno regulisanje jednakih mogućnosti, već i promenu pristupa i primenu u praksi, koja će omogućiti da žene i muškarci imaju jednaku korist od razvoja jedne zajednice. Do skoro, lokalna dimenzija ostvarivanja rodne ravnopravnosti nije bila posebno istaknuta i obaveze definisane zakonima i međunarodnim dokumentima su se odnosile najčešće na države. Međutim, imajući u vidu da su lokalne samouprave najbliže potrebama građana i građanki, kao i da zadovoljavanje potreba građanki i građana spada u nadležnosti lokalne samouprave, jasno se ukazala potreba i ključna uloga lokalnih vlasti u ostvarivanju ravnopravnosti i sprečavanju diskriminacije. Rodna ravnopravnost u lokalnim politikama je ujedno i preduslov demokratičnosti i dobrog upravljanja na lokalnom nivou, koje je orijentisano na potrebe građana i građanki.

Upravo zbog značaja primene principa rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, a nedovoljno jasne regulative u tom segmentu, Savet evropskih opština i regiona doneo je *Evropsku povelju za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou* i preduzeo niz akcija za njenu promociju, ali i ustanovio korake koji će osigurati njenu primenu. Tako Povelja podrazumeva izradu Akcionog plana za njeno sprovođenje², ali i međusobnu saradnju potpisnica koja će olakšati primenu i razmenu dobrih praksi. Evropsku povelju je do sada potpisalo preko 1300 lokalnih i regionalnih uprava širom Evrope.

Evropska povelja usvojena je u gradu Kraljevu 4. maja 2012. kada je u ime Grada Evropsku povelju o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou, potpisao tadašnji gradonačelnik Ljubiša Simović. Time je Grad Kraljevo preuzeo obavezu implementacije Povelje definisane samim dokumentom:

¹ Na osnovu definicije Ujedinjenih nacija, uvođenje rodne perspektive u sve politike (engl. *gender mainstreaming*) je "proces procenjivanja posledice svake planirane akcije, uključujući zakonodavstvo, politike i programe, za žene i muškarce u svim oblastima i na svim nivoima. To je strategija koja uzima u obzir interese i iskustva žena i muškaraca i integriše ih u procese kreiranja, realizacije, praćenja i evaluacije politika i programa u svim političkim, ekonomskim i društvenim sferama, tako da žene i muškarci ostvaruju ravnopravnu dobit i neravnu ravnopravnost se ne reprodukuje."

² "Akcioni planovi i programi za koje su obezbeđena odgovarajuća sredstva neophodan su alat za unapređivanje rodne ravnopravnosti: lokalne i regionalne uprave moraju sastaviti akcioni plan i program ravnopravnosti, koji uključuje i dovoljno finansijskih i ljudskih resursa koji su potrebni za njegovo sprovođenje." - načelo br. 6 Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, str. 18

- 1. Svaka potpisnica Povelje će, u prihvatljivom vremenskom okviru (ne više od dve godine od datuma potpisivanja), razviti i usvojiti Akcioni plan ravnopravnosti i nadalje ga primenjivati.*
- 2. Akcioni plan ravnopravnosti će definisati ciljeve i prioritete potpisnica, zatim mere planirane za sprovođenje, kao i dodeljena sredstva za sprovođenje Povelje i njom propisanih ciljeva. Plan će takođe definisati i vreme za implementaciju. Ako potpisnica već poseduje Akcioni plan ravnopravnosti, u tom slučaju će ga samo uskladiti sa relevantnim pitanjima koja se obrađuju u Povelji.*
- 3. Svaka potpisnica će vršiti detaljne konsultacije pre usvajanja svog Akcionog plana ravnopravnosti, a nakon usvajanja će ga i predstaviti različitim stranama. Takođe će redovno izveštavati javnost o napretku postignutom kroz implementaciju plana.*
- 4. Svaka potpisnica će vršiti reviziju svog Akcionog plana u skladu sa situacijom i sastaviće plan za svaki naredni period.*
- 5. Svaka potpisnica se slaže da će u načelu delovati u skladu sa odgovarajućim sistemom evaluacije koji će biti uspostavljen kako bi se omogućila procena napretka pri sprovođenju ove Povelje, kao i da pruži pomoć lokalnim i regionalnim upravama širom Evrope pri međusobnoj razmeni iskustava o efektnim načinima postizanja veće ravnopravnosti između žena i muškaraca. Potpisnica će takođe omogućiti da njen Akcioni plan i svi drugi relevantni javni materijali budu dostupni u te svrhe.*
- 6. Svaka potpisnica će pismeno obavestiti Savet evropskih opština i regiona o potpisivanju Povelje, datumu i kontaktu za buduću saradnju vezane za Povelju.*

Rad na izradi Lokalnog akcionog plana započet je u aprilu 2012.

Inicijativa za usvajanje Povelje u gradu Kraljevu, a time i izradu lokalnog akcionog plana ravnopravnosti, potekla je od Udruženja Fenomena iz Kraljeva koje se pitanjima unapređenja položaja žena bavi od svog osnivanja 2006. godine.

Inicijativa je deo šireg regionalnog projekta kojim je upravljalo Udruženje Fenomena iz Kraljeva. Aktivnosti saradnje i komunikacije sa bitnim akterima/kama (lokalnom upravom, institucijama i udruženjima), promocija Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou i pristupanje Povelji, kao i same aktivnosti izrade analize stanja i izrade lokalnog akcionog plana ravnopravnosti - Udruženje Fenomena je zajedno sa partnerskim organizacijama i uz podršku i učešće lokalne uprave sprovodilo u okviru regionalnog projekta "Promocija Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou". Projekat su podržali: Evropska komisija, Fondacija Kvinna till Kvinna iz Švedske, asocijacija Tavolo Trentino con i Balcani iz Italije, Grad Kraljevo i gradska opština Medijana iz Niša. Projekat je realizovalo pet partnerskih organizacija: Udruženje Fenomena iz Kraljeva, kao organizacija koja upravlja projektom; Anima - Centar za žensko i mirovno obrazovanje iz Kotora (Crna Gora); Agencija lokalne demokratije Mostar (Bosna i Hercegovina); Centar lokalne demokratije LDA iz Niša; i Fondacija Kvinna till Kvinna iz Stokholma (Švedska) u ulozi međunarodnog partnera. Aktivnosti regionalne saradnje četiri uključene lokalne uprave sprovedene su na osnovu Protokola o saradnji koji je potpisan na uvodnoj konferenciji projekta u Kraljevu 28.02.2012. od strane predstavnika/ca četiri lokalne samouprave i organizacija iz Kraljeva, Kotora, Mostara i gradske opštine Medijana - Niš.

Polazne osnove

Međunarodni normativno-pravni okvir

Osim Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou, koja je ujedno i jedini dokument koji se odnosi isključivo na lokalnu samoupravu, lokalne samouprave na poštovanje principa rodne ravnopravnosti obavezuju i nacionalni dokumenti u Republici Srbiji. Republika Srbija sa druge strane preuzela je obaveze u ovoj oblasti ratifikacijom i međunarodnih dokumenata (Ujedinjenih Nacija i Saveta Evrope), ali i primenom onih koji su na globalnom nivou ustanovljeni kao smernice i strategije kada je u pitanju poboljšanje položaja žena i unapređenje rodne ravnopravnosti.

Konvencija Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

Kao potpisnica Konvencije, Srbija je dužna da sistematski i kontinuirano sprovodi principe Konvencije, kao i da odgovarajućim merama i aktivnostima sprovodi preporuke Komiteta i izvesti o napretku u ovim aspektima u Nacionalnim izveštajima koji se CEDAW komitetu podnose svakih 5 godina. Početni izveštaj o stanju prava žena u Srbiji prezentovan je na 38. sesiji Komiteta, 2007. godine. Na osnovu izveštaja, CEDAW Komitet je proizveo zaključke i preporuke za unapređenje položaja žena i rodne ravnopravnosti u Srbiji.

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju predstavlja najširu političku osnovu za kreiranje politika, strategija i planova za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Ona predviđa veliki broj mera i aktivnosti za unapređenje položaja svih žena, koje su artikulisane kroz 12 strateških oblasti³. Pekinška platforma ne obavezuje samo državu, nego i druge aktere i pruža preporuke za delovanje na svim nivoima.

Osim ovih, brojni su dokumenti koji se odnose na poštovanje ljudskih prava i ljudskih prava žena i drugih marginalizovanih grupa. Niz drugih međunarodnih dokumenata se odnosi na pojedine aspekte položaja žena, kao grupe u nepovoljnijem položaju, kao što je učešće u odlučivanju, položaj žena na selu, položaj Romkinja, suzbijanje rodno zasnovanog nasilja nad ženama i sl. Većina ovih dokumenata je predstavljala osnov za izradu nacionalnog normativnog i strateškog okvira za ostvarivanje rodne ravnopravnosti.

3 Siromaštvo žena; otežan pristup obrazovanju i obuci; neadekvatna zdravstvena i socijalna zaštita; posledice ratnih sukoba; neravnopravnost u ekonomskim strukturama i politikama, u svim oblicima proizvodnih aktivnosti i u pristupu sredstvima; nejednakost u odlučivanju na svim nivoima; slabost institucionalnih mehanizama podrške; neadekvatna zaštita ljudskih prava žena; stereotipno prikazivanje žena i neravnopravnost u pristupu svim sistemima komunikacije; neravnopravnost u upravljanju prirodnim resursima i u očuvanju životne sredine; stalna diskriminacija i kršenje prava ženske dece.

Domaći normativno – pravni okvir

Relevantni domaći zakoni i politike koje su značajne za ravnopravnost polova na lokalnom nivou su: Ustav Republike Srbije, Zakon o ravnopravnosti polova, Zakon o zabrani diskriminacije, Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje ravnopravnosti između polova 2009-2015, Akcioni plan za sprovođenje strategije za poboljšanje položaja žena i unapređivanje ravnopravnosti između polova 2010-2015. Ovim dokumentima su ujedno i definisane obaveze i mogućnosti lokalnih samouprava.

Ustav Republike Srbije garantuje jednakost muškaraca i žena i državnu politiku jednakih mogućnosti (čl. 15 Ustava).

Zakon o ravnopravnosti polova predviđa da se organi javne vlasti angažuju na razvoju politike jednakih mogućnosti u svim oblastima društvenog života, kao i da taj proces treba da bude realizovan kroz ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka koje su od uticaja na položaj žena i muškaraca (član 3). Zakon definiše direktnu, indirektnu diskriminaciju na osnovu roda, kao i niz posebnih pravila kojima se sprečava, otklanja diskriminacija u različitim oblastima: zapošljavanju, socijalnoj, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, kulturi i sportu, kao i u oblasti porodičnih odnosa (posebno u pitanjima nasilja u porodici), u oblasti informisanja i sudske zaštite. Zakon predviđa i uspostavljanje rodno osetljivih statističkih podataka i evidencija, ali i osnivanje tela za ravnopravnost polova na lokalnom nivou (član 39), kao i njihovu ključnu ulogu. Isto tako, odredbe Zakona koje se odnose na učešće u odlučivanju i druge aspekte dužne su da poštuju i jedinice lokalne samouprave.

Zakon o zabrani diskriminacije definiše diskriminaciju kao „svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe kao i na članove njihovih porodica, ili njima bliska lica, na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima“ (član 2).

U istom članu Zakon definiše da se diskriminacijom ne smatraju posebni oblici zaštite pojedinih grupa, kao što su trudnice, porodilje, roditelji, osobe sa invaliditetom, maloletnici i drugi, odnosno omogućava afirmativne akcije.

Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje ravnopravnosti između polova 2009 - 2015 predviđa šest glavnih ciljeva: povećanje učešća žena u procesima odlučivanja i ostvarivanje ravnopravne zastupljenosti; poboljšanje ekonomskog položaja žena i ostvarivanje ravnopravnosti u oblasti ekonomske participacije; ostvarivanje ravnopravnosti u obrazovanju, poboljšanje zdravlja žena i unapređivanje ravnopravnosti polova u zdravstvenoj politici; prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama i unapređenje zaštite žrtava nasilja; uklanjanje rodni stereotipa u medijima i promociju ravnopravnosti polova. U akcionom planu za sprovođenje Nacionalne strategije lokalne samouprave su označene kao nosioci aktivnosti i preporučene su aktivnosti koje treba da sprovode i mere koje treba da preduzimaju u okviru šest oblasti koje obuhvata Strategija i NAP. U oblasti odlučivanja, lokalne samouprave su dužne da obezbede poštovanje zastupljenosti od najmanje 30 % manje zastupljenog pola (žena) u predstavničkim telima, pozicijama izvršne vlasti,

javnih preduzeća i ustanova, ali i da sprovede afirmativne mere i ulažu napore za uključivanje žena iz višestruko marginalizovanih grupa u procese donošenja odluka. Takođe, opštine su dužne da čvršće ustanove funkcionisanje lokalnih mehanizama za ravnopravnost polova koji će pratiti poštovanje principa rodne ravnopravnosti u lokalnim politikama.

U okviru donošenja budžeta i ekonomskog razvoja NAP predviđa rodno budžetiranje na lokalnom nivou i rodno osetljive budžetske linije, kao i afirmativne mere na zapošljavanju žena i podsticanju ženskog preduzetništva, u okviru aktivnosti lokalnih institucija.

U strateškoj oblasti obrazovanja, predviđene su aktivnosti lokalnih samouprava na opismenjavanju starijih žena, posebno u nerazvijenim seoskim područjima i Romkinja, kao i stipendiranje žena i devojčica, organizovanje obuka o korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) koje će biti dostupne ženama.

Promocija ženskog sporta, ulaganje i podsticanje ženskog sporta, kao i učešće žena u odlučivanju u sportu i sportskim organizacijama značajni su aspekti unapređenja zdravlja žena, kao i podrška fomiranju i radu savetovališta za žene i grupa za podršku ženama.

Iako je Srbija usvojila Strategiju za borbu protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja i NAP definiše aktivnosti lokalnih samouprava za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja. Ovo se odnosi prvenstveno na praćenje broja prijavljenih i procesuiranih slučajeva, potpisivanje Protokola o saradnji institucija, formiranje mobilnih timova, organizovanje edukacija (obuka) za institucije i organizacije i kampanje za podizanje svesti javnosti o neprihvatljivosti nasilja.

Obaveze organa jedinica lokalne samouprave

Član 39.

- Organi jedinica lokalne samouprave, u okviru svojih nadležnosti, obezbeđuju ravnopravnost polova i ostvarivanje jednakih mogućnosti.
- Organi jedinica lokalne samouprave podstiču i unapređuju ravnopravnost polova, u okviru svojih nadležnosti i poslova vezanih za ravnopravnost polova.
- U procesu usvajanja razvojnih planova i drugih akata, nadležni organi jedinica lokalne samouprave razmatraju mere i aktivnosti koje su u funkciji ravnopravnosti polova i ostvarivanja jednakih mogućnosti.
- U organima jedinica lokalne samouprave, u okviru postojeće organizacije i akta o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji, organizuje se stalno radno telo ili određuje zaposleni za rodnu ravnopravnost i obavljanje poslova ostvarivanja jednakih mogućnosti, u skladu sa ovim zakonom.

Zakon o ravnopravnosti polova

Proces izrade Akcionog plana za ravnopravnost grada Kraljeva

Negujući participativni pristup i partnerstvo, kako sa civilnim sektorom, tako i sa ekspertima i ekspertkinjama, donositeljima i donositeljicama odluka, ali i multisektorski pristup na nivou grada, u radnoj grupi učestvovao je veliki broj zainteresovanih aktera i akterki. Udruženje Fenomena kao inicijator izrade LAP-a uputilo je poziv za učešće predstavnicama/ima: institucija (institucije čije je prisustvo određeno na osnovu prioriteta analize stanja), udruženja građana/ki (organizacije čije aktivnosti je analiza stanja prepoznala kao rodno osetljive) i lokalne samouprave (relevantne službe i političke partije sa najvećim brojem mandata u skupštini grada Kraljeva, kako iz pozicije tako i opozicije).

U timu za izradu LAP-a učestvovali su:

Jana Ivanović, URS	Marija Garović, UG „Praxis“ Kraljevo
Milun Jovanović, zamenik gradonačelnika	Bojana Balević, UG „Praxis“ Beograd
Danka Rakočević, SPS	Bojana Vukašović, UG „Praxis“ Kraljevo
Bojana Bajrović, odbornica	Biljana Jakić, Udruženje preduzetnica iz Kraljeva
Nela Dančetović, odbornica	Milanka Jovanović, Udruženje preduzetnica iz Kraljeva
Zorica J Andrić, Složno za Kraljevo, SDS	Vesna Milojević, odbornica
Mirjana Popadić, Složno za Kraljevo	Nataša Grahovac, SNS
Maja Danilović, odbornica	Maja Mačužić, članica Gradskog veća
Olivera Dražinac, SNS	Mirjana Prodanović, Služba za upravljanje projektima i lokalno ekonomski razvoj
Desanka Kastratović, odbornica	Dejan Čajić, zamenik Zaštitnika građana
Milan Vučetić, odbornik	Aneta Dukić, UG „Fenomena“
Srbislav Antonijević, NSZ Kraljevo	Marija Petronijević, UG „Fenomena“
Elena Simić, NSZ Kraljevo	Dragana Veljović, UG „Fenomena“
Ilija Petronijević, Tavolo Trentino con i Balcani	Bojana Minović, UG „Fenomena“
Marija Jovanović, odbornica	
Goran Bačkulja, Policijska Uprava Kraljevo	

Radom radne grupe koordinirala je Višnja Baćanović, konsultantkinja za rodnu ravnopravnost.

Radu radne grupe prethodila je analiza stanja. Cilj procesa bio je da se na osnovu detaljne analize stanja identifikuju ključne strateške oblasti koje bi kroz sprovođenje realističnih mera i aktivnosti u naredne tri godine trebalo da doprinesu unapređenju rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu, ali i implementaciji Evropske povelje.

Analiza stanja je obuhvatala pregled sekundarnih podataka o položaju žena i muškaraca, kao i primarnih podataka o postojećim kapacitetima lokalne samouprave i institucionalnom okviru za rodnu ravnopravnost na gradskom nivou. Osnov za analizu stanja predstavljale su oblasti koje definiše Evropska povelja, ali i strateške oblasti koje definiše Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena.

Za potrebe analize polaznog stanja prikupljani su sledeći podaci:

1. Institucionalni okvir za ravnopravnost (lokalne politike, telo za ravnopravnost polova, rodna perspektiva u lokalnim dokumentima, javno obavezivanje na ravnopravnost u lokalnim dokumentima, konkursima, javnim pozivima);
2. Odlučivanje – zastupljenost žena i muškaraca na mestima odlučivanja, u izvršnim i predstavničkim organima, ali i na rukovodećim mestima javnih preduzeća i ustanova;
3. Zaposleni u lokalnoj samoupravi i prosečne zarade;
4. Programi i usluge koje finansira i sprovodi lokalna samouprava (ekonomsko osnaživanje, podrška udruženjima građana, podrška obrazovanju, sportskim udruženjima, socijalne usluge i pomoć materijalno ugroženim građanima/kama);
5. Obrazovanje – obuhvat predškolskim i osnovnim obrazovanjem, rodne razlike u srednjem i visokom obrazovanju;
6. Osnovne socio-ekonomske karakteristike stanovništva, podaci razvrstani po polu;
7. Konsultacije sa udruženjima građana i institucijama o rodnim aspektima njihovih aktivnosti, ali i definisanje prioriternih oblasti i sprovođenje akcionog plana;

Podatke je prikupljao lokalni tim uključujući i tada aktuelni Savet za rodnu ravnopravnost grada Kraljeva – sekundarne od nadležnih institucija, a primarne upitnikom koji je upućen lokalnim nevladinim organizacijama i institucijama.

12. novembra 2012. predfinalna verzija LAPa u elektronskoj formi stavljena je u javnu raspravu. 26. novembra 2012. LAP je javnosti predstavila članica gradskog veća Maja Mačužić. Nakon javne rasprave, u pisanoj formi komentari su stigli od Nacionalne službe za zapošljavanje, a tokom prezentacije zapisani su i komentari koje su izložile predstavnice Centra za socijalni rad i Gradske uprave. Finalna verzija dokumenta napravljena je posle javne rasprave, uvažavajući iznete komentare.

Opšti okvir za ravnopravnost

Član 9. - Rodna procena/analiza

- Potpisnica se obavezuje, u skladu sa svojim nadležnostima, da će vršiti rodnu procenu*, kao što je utvrđeno ovim Članom.

* Procena u smislu definicije UN-a: "procenjivanje posledica svake planirane akcije, uključujući zakonodavstvo, politike i programe, po žene i muškarce, u svim oblastima i na svim nivoima".

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Sadržaj Lokalnog Akcionog plana za ravnopravnost grada Kraljeva

Lokalni akcioni plan za ravnopravnost žena i muškaraca predstavlja okvir za sprovođenje obaveza preuzetih potpisivanjem Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou (u daljem tekstu Povelja) koji ujedno treba da odgovara aktuelnom stanju, prioritetima i mogućnostima potpisnice. Lokalni akcioni plan takođe, treba da pruži osnovu za koordinirano i sistematsko delovanje lokalnih aktera u aktivnostima koje imaju za cilj da unaprede rodnu ravnopravnost.

Lokalni akcioni plan (LAP) definiše aktivnosti koje će lokalna samouprava sprovesti u periodu od četiri godine kako bi se:

- 1- izgradio i/ili unapredio institucionalni okvir za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou,**
- 2- unapredila ravnopravnost žena i muškaraca u društvenom, političkom i ekonomskom životu,**
- 3- poboljšao položaj žena u oblastima u kojima je nepovoljan.**

LAP će se sprovesti u periodu od 2013. do 2016. godine, pri čemu je 2016. odnosno četvrta godina sprovođenja LAP-a predviđena i za evaluaciju.

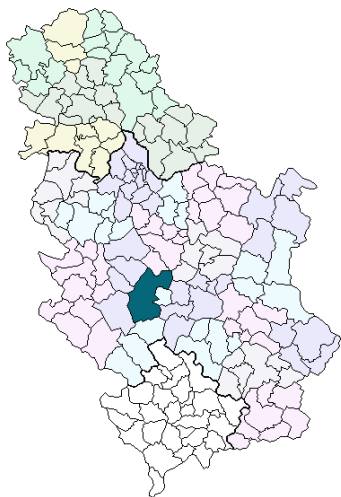
Neki segmenti akcionog plana, koji je potpisnica Povelje obavezna da usvoji najkasnije dve godine od potpisivanja, su standardni odnosno, predstavljaju preduslov za implementaciju Povelje. Naime, potpisnica se obavezuje da će vršiti rodnu procenu (analizu) svojih politika, da će promovisati ravnopravnost i antidiskriminaciju, kao i da će promovisati ravnopravnost polova u svojim aktima i delovanju. Ovo svakako znači i mogućnost ustanovljavanja afirmativnih mera za unapređenje položaja grupa u nepovoljnijem položaju. Upravo zbog toga je značajno sprovođenje rodne analize, odnosno procene, kako bi se utvrdili efekti politika i programa.

Lokalni akcioni plan je sa druge strane, ograničen nadležnostima lokalne samouprave. U okviru Povelje, ključne nadležnosti su: razvojna pitanja i politike (lokalni ekonomski razvoj, urbanizam, infrastruktura), odlučivanje, odnosno izvršna i zakonodavna vlast u skladu sa nadležnostima, pružanje usluga u oblasti socijalne zaštite, obrazovanja, zdravstva i sl. u skladu sa zakonom. Lokalna samouprava takođe u Povelji preuzima obaveze u ulozi poslodavca, u delu obezbeđivanja jednakih mogućnosti za zaposlene, ali i prilikom zapošljavanja, raspisivanja tendera i drugih javnih poziva.

Lokalni akcioni plan sadrži:

- Analizu stanja u gore navedenim oblastima, koja je omogućila definisanje strateških oblasti i ciljeva plana, a time i osnov za definisanje indikatora i praćenje realizacije Akcionog plana;
- Prikaz strateških oblasti i ciljeva koje obuhvata Akcioni plan grada Kraljeva, definisanih na osnovu analize stanja i konsultativnog procesa i pojedinačnih ciljeva koji predstavljaju operativni nivo Akcionog plana i osnovu za njegovu realizaciju i praćenje;
- Tabela prikaz ciljeva i aktivnosti, uključujući nosioce i odgovorne strane, izvore finansiranja i drugih potrebnih resursa, rokove realizacije aktivnosti i indikatore ostvarenosti ciljeva;
- Način praćenja i evaluacije Akcionog plana.

Analiza stanja

Grad Kraljevo nalazi se u centralnoj Srbiji. Kraljevo je administrativni status grada steklo 2008. godine odlukom Narodne Skupštine Republike Srbije. Grad Kraljevo, administrativno, u svoju teritoriju uključuje 92 naseljena mesta.

Lokalnu vlast čini Skupština Grada, Gradsko veće i Gradonačelnik (uključujući i Zamenike gradonačelnika). Gradsku upravu čini devet odeljenja, dve službe i Kabinet gradonačelnika⁴. Gradska uprava broji 283 zaposlene osobe, na osnovu podataka do 07.11.2012. godine⁵.

Socio-demografske karakteristike stanovništva

U gradu Kraljevu je po popisu 2002. živelo 121 707 stanovnika, od čega je 62 922 gradsko stanovništvo, a 58 785 seosko. Od ovog broja, punoletnih je 96 615, fertili kontigent (15-49) broji 27 205, a radno sposobnih (15-64) je 79 112. Po popisu iz 2011. grad ima 124 554 stanovnika⁶.

U gradu je 2002. po podacima Republičkog zavoda za statistiku živelo 23 397 interno raseljenih lica.

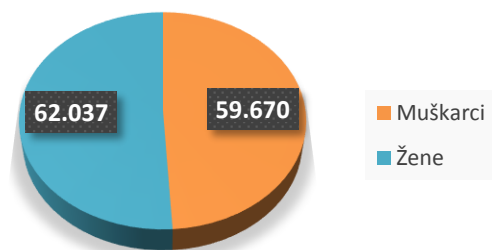
U etničkoj strukturi dominiraju Srbi i Srkinje, zatim Crnogorci/ke, Romi/kinje, Bošnjaci/kinje i Hrvati/ce, dok je broj pripadnika/ca ostalih etničkih grupa zanemarljivo mali.

⁴ Odeljenje za skupštinske poslove, za opštu upravu, za društvene delatnosti, za privredu i finansije, za urbanizam, građevinarstvo i stambeno – komunalne delatnosti, za zajedničke poslove, za inspeksijske poslove, za poresku administraciju, Odeljenje komunalne policije; Služba za upravljanje projektima i lokalno ekonomski razvoj i Služba budžetske inspekcije

⁵ <http://www.kraljevo.org/cms/mestoZaUploadFajlove/13.11.2012%20ZAPOSLENI%20U%20GU%202008-2012.pdf>

⁶ Republički zavod za statistiku, prvi rezultati popisa 2011.

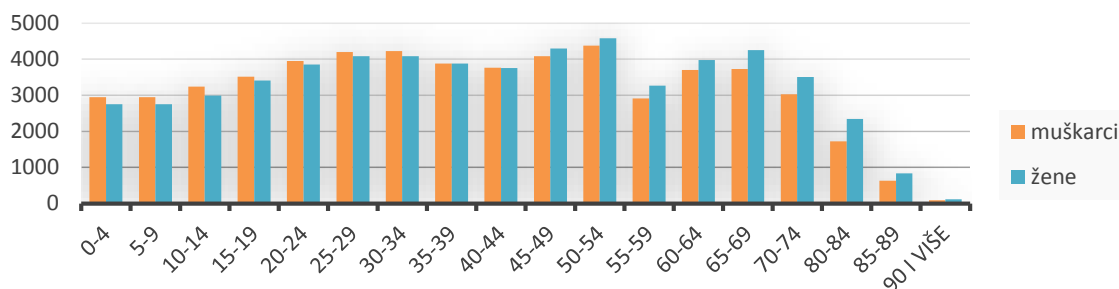
Tabela 1. Stanovništvo po polu

Žena ima više nego muškaraca, što je karakteristika populacije čitave Srbije, posebno imajući u vidu duže očekivano trajanje života za žene.

U nastavku su prikazani podaci po starosti i polu.

Tabela 2. Stanovništvo po starosti i polu

Republički zavod za statistiku, stanovništvo po starosti i polju, grad Kraljevo, 2002.

Ukupan broj porodica na teritoriji grada je 36 189, a od toga je 11 374 bračnih parova bez dece. Od 20 143 porodica sa decom, **3 629 čine majke sa decom, a 1 043 očevi sa decom**. Dakle, tri puta više majki nego očeva žive same sa decom, a koje su usled položaja samohranih roditelja izložene većem riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Demokratska odgovornost

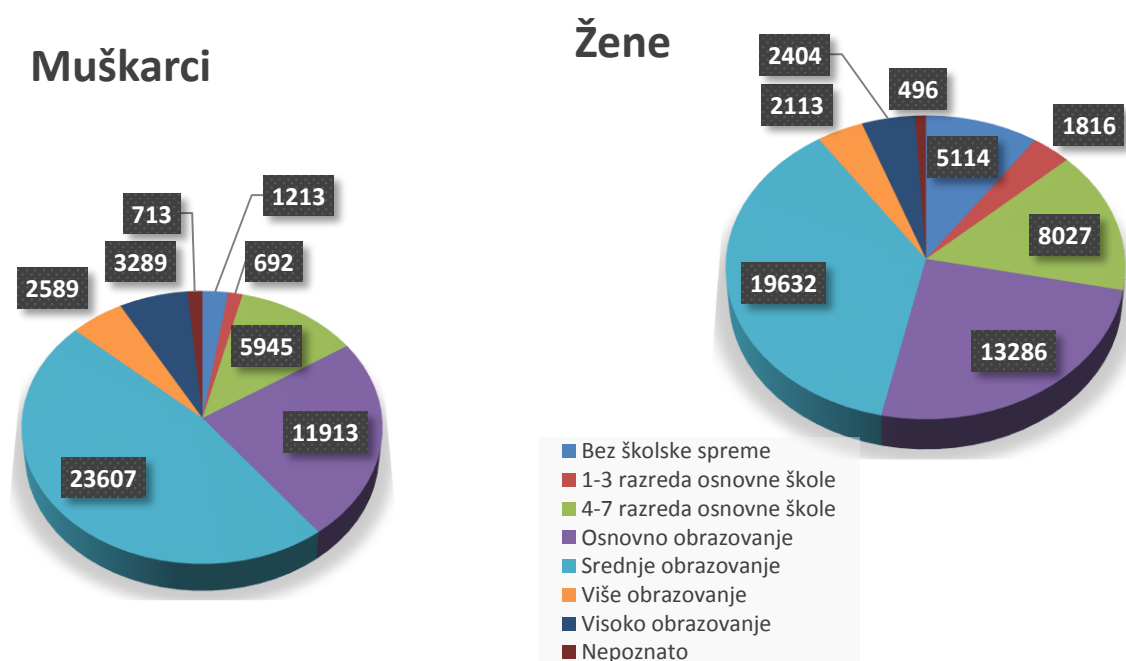
Član 1.

1. Potpisnica priznaje da je pravo na ravnopravnost žena i muškaraca fundamentalni preduslov demokratije i da demokratsko društvo ne može dozvoliti da se sposobnost, znanje, iskustvo i kreativnost žena zanemari. S tim u vezi, potpisnica mora na osnovu ravnopravnosti obezbediti uključenje, prisustvo i učešće žena iz različitih miljea i starosnih grupa u sve sfere političkog i javnog odlučivanja.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Obrazovna struktura žena je nepovoljnija u odnosu na obrazovnu strukturu muškaraca, posebno kada je u pitanju stanovništvo bez osnovnog obrazovanja, što se odražava i u većem broju nepismenih žena nego muškaraca. Smanjenje razlike u obrazovanju žena i muškaraca izraženo je u osnovnom obrazovanju, a ponovo je izražena u srednjem i visokom obrazovanju. Možemo pretpostaviti da na ovakve podatke utiče i starost stanovništva, jer je niža stopa obrazovanja i nepismenost prisutnija kod starijih žena. Sa druge strane, podaci koji su raspoloživi se odnose na popis 2002. godine, dok podaci RSZ iz 2011. godine za teritoriju čitave Srbije pokazuju da 61 % diplomiranih studenata/kinja čine osobe ženskog pola, kao i da razlike u završenoj osnovnoj i srednjoj školi gotovo da nema, te da se ovaj trend menja.

Tabela 3. Obrazovna struktura stanovništva, po polu, RSZ, 2002.

Bez školske spreme

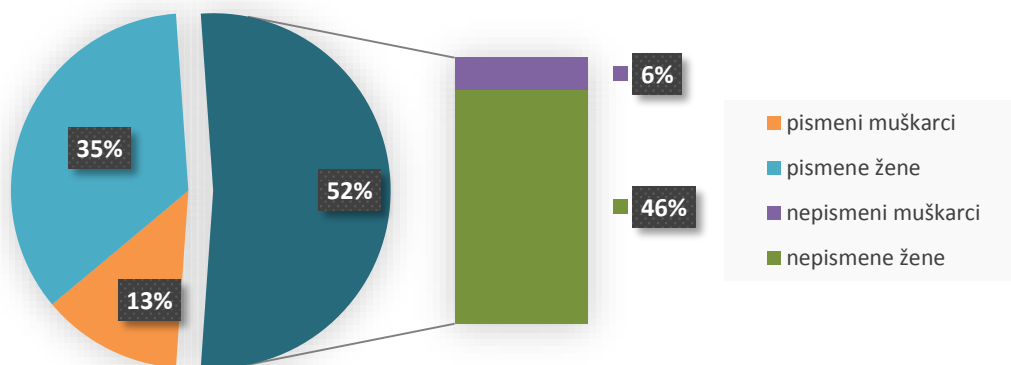
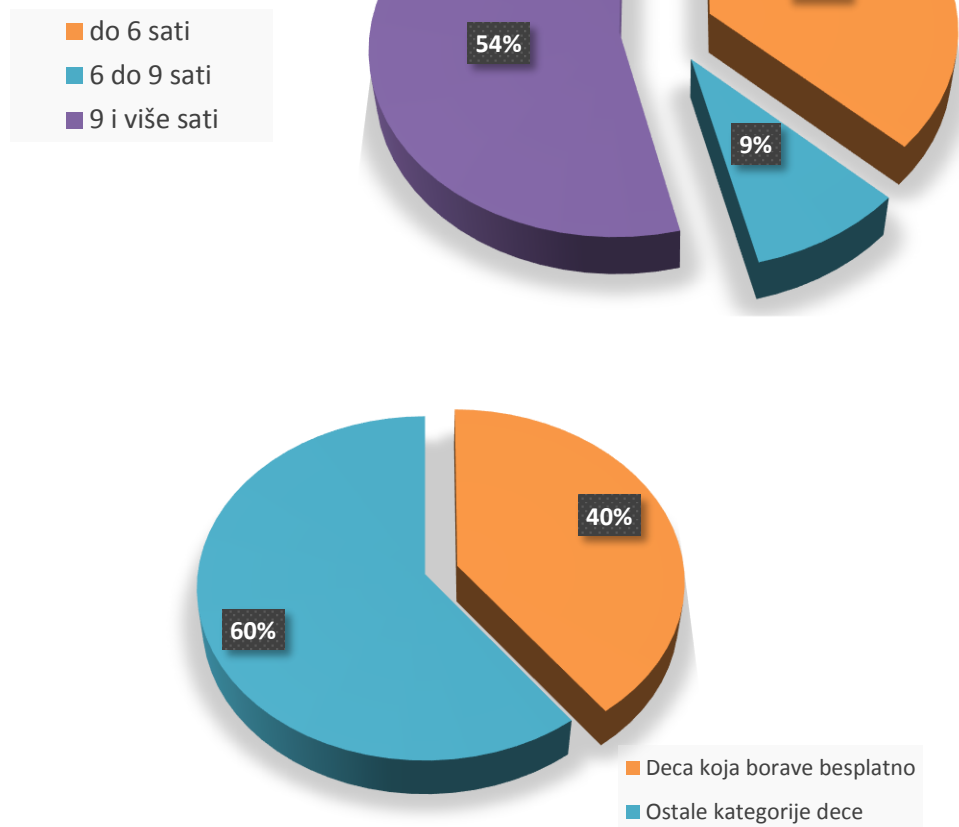

Tabela 4. Korisnici predškolskih ustanova – Grad Kraljevo

Broj ustanova: 11

Deca korisnici: 2771

Po podacima iz Odeljenja za društvene delatnosti gradske uprave u Kraljevu, na teritoriji grada postoji jedna predškolska ustanova i 11 vrtića. Imajući u vidu podatke RSZ iz Godišnjaka opština i regiona u Srbiji 2011. može se zaključiti da se radi o prosečno većem broju odeljenja predškolskih ustanova i vrtića. Takođe se može videti da je za samo polovinu dece obezbeđeno besplatno pohađanje vrtića, a da čak 1492 dece boravi u predškolskoj ustanovi duže od 9 sati.

Uloga pružanja usluga

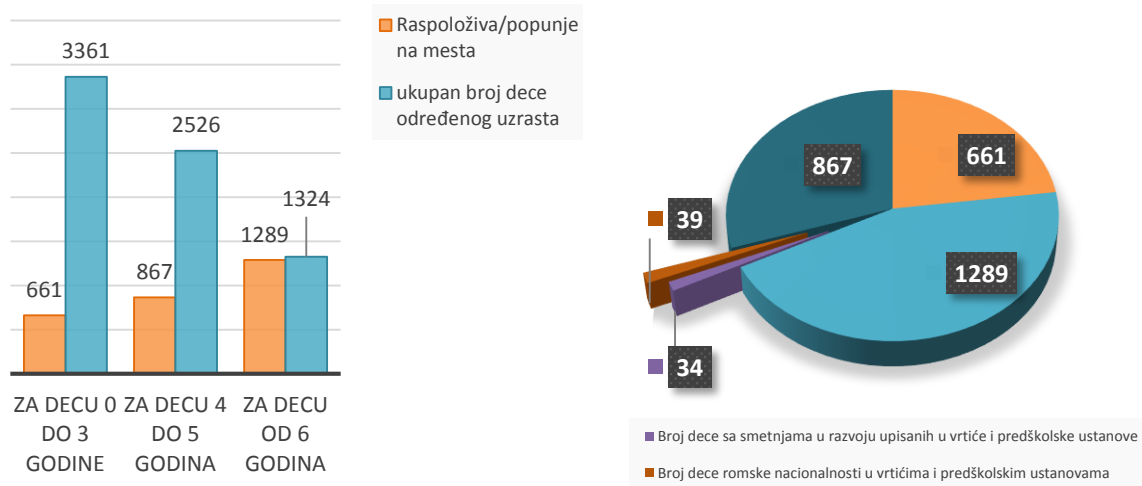
Član 16. – Briga za decu i dečija zaštita

1. Potpisnica priznaje važnu ulogu koju imaju kvalitetne i pristupačne jaslice, obdaništa i druge ustanove za brigu o deci, dostupne svim roditeljima i starateljima bez obzira na njihovu finansijsku situaciju, u zalaganju za pravu ravnopravnost između žena i muškaraca i mogućnosti da usklade svoj profesionalni, javni i privatni život. Potpisnica takođe priznaje doprinos koji takve ustanove daju ekonomskom i društvenom životu i strukturi lokalne zajednice i društvu uopšte.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Na osnovu podataka prikazanih u donjoj tabeli uočljivo je da najmanje raspoloživih mesta postoji za decu do 3 godine, kao i da broj mesta u vrtićima generalno ne odgovara ukupnom broju dece. Isto tako, za decu od 6 godina, predškolskog uzrasta gde je pohađanje obavezno, nema dovoljno raspoloživih mesta.

Tabela 5. Raspoloživa i popunjena mesta u vrtićima i predškolskim ustanovama, Grad Kraljevo

Nema podataka o obuhvatu dece predškolskim obrazovanjem, kao ni obuhvatu dece romske nacionalnosti ili dece sa smetnjama u razvoju (podaci nisu upoređeni sa onima o ukupnom broju dece određenog uzrasta). Takođe nema podataka o obuhvatu dece osnovnim i srednjim obrazovanjem, kao ni podataka o napuštanju školovanja, za devojčice i dečake. Ovi podaci su dostupni na nivou škola, ali ne i objedinjeni, niti su predmet analize nadležnih institucija.

Podaci o broju devojčica i dečaka koji pohađaju srednje škole na teritoriji grada nisu dostupni, kao ni oni koji se odnose na upisane i diplomirane studente/kinje viših škola i fakulteta. Imajući u vidu statistiku na nivou Republike Srbije, rodna segregacija nije uočljiva u pogledu dostupnosti i korišćenja obrazovnih institucija, koliko u izboru obrazovnih profila i smerova – tradicionalnih zanimanja i obrazovnih profila, što se kasnije odražava i na položaj žena i muškaraca na tržištu rada (RSZ, „Žene i muškarci u Srbiji“ 2011.)

Uloga pružanja usluga
Član 16. – Briga za decu i dečija zaštita

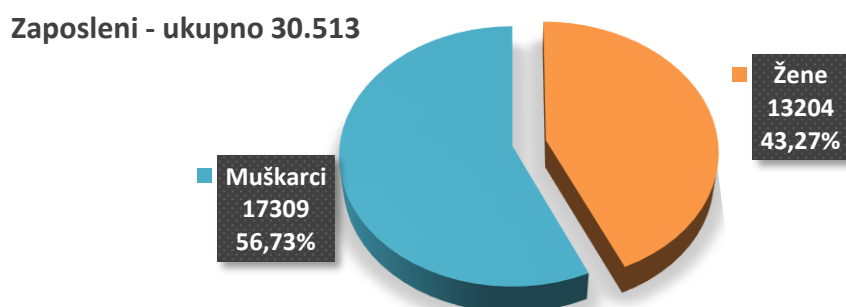
3. Potpisnica takođe priznaje da je odgajanje dece zajednička odgovornost žena i muškaraca i uopšte društva, i obavezuje se na borbu protiv rodnog stereotipa da je briga o detetu uglavnom dužnost i odgovornost žena.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Ekonomski položaj

Žene na teritoriji grada Kraljeva su manje zaposlene od muškaraca, kao i na teritoriji čitave Srbije.

Tabela 6. Zaposleno stanovništvo, po polu, 2010.

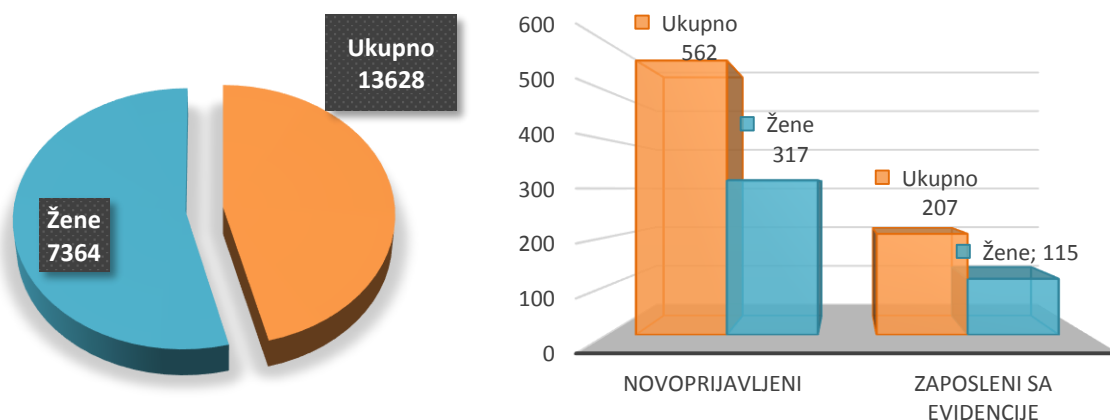

Republički zavod za statistiku, *Opštine u Srbiji, 2010.*

Stopa nezaposlenosti ukupno iznosi 30,20 %. Za žene je ona viša - 36,67 %, dok je stopa nezaposlenosti muškaraca 24,67 %. Stope aktivnosti i neaktivnosti, na osnovu Ankete o radnoj snazi su dostupne za nivo okruga, ali ne i gradova i opština. Na osnovu podataka za teritoriju čitave Srbije za april 2012, stopa aktivnosti žena je znatno niža u odnosu na stopu aktivnosti muškaraca – 27,7 % naspram 41,5%⁷. Visoka stopa neaktivnosti i isključenost sa tržišta rada su prepreke ravnopravnosti žena i muškaraca u pogledu ekonomske nezavisnosti.

U julu 2012. na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje bilo je 13 628 prijavljenih, od čega je 7 364 odnosno, 54,03 % žena. Muškarci čine većinu novoprijavljenih osoba, ali i onih koji su zaposleni sa evidencije, što ukazuje na veću dugoročnu nezaposlenost žena, kao i podaci o dužini čekanja na posao dati u Tabeli 8.

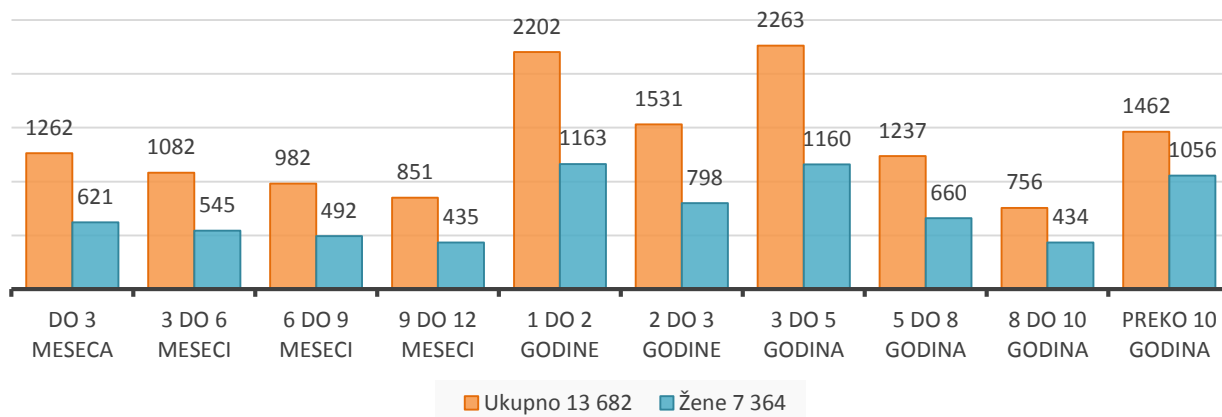
Tabela 7. Nezaposlena lica po polu, NSZ Kraljevo, jul, 2012.

⁷ Republički zavod za statistiku, *Anketa o radnoj snazi, april 2012.*

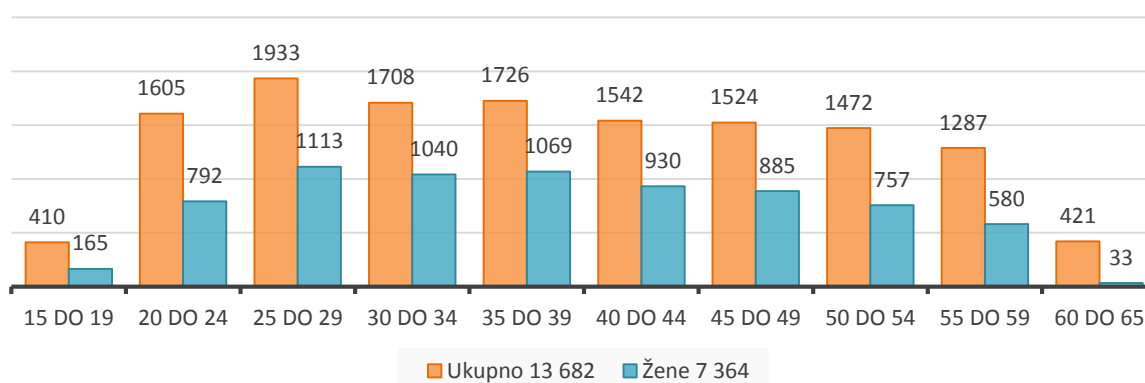
Žene čine većinu osoba koje su na evidenciji preko 8, odnosno preko 10 godina, kao što je prikazano u donjoj tabeli.

Tabela 8. Nezaposlena lica po polu i dužini čekanja na posao, NSZ Kraljevo, jul, 2012.

Više je nezaposlenih žena nego muškaraca starosti od 25-34 godine, dok udeo žena opada među nezaposlenima starijim od 45 godina.

Tabela 9. Nezaposlena lica po starosti i polu, NSZ Kraljevo, jul 2012.

Iz Tabele 10 o obrazovnoj strukturi nezaposlenih lica, po polu⁸, uočava se da je najveći udeo žena među nezaposlenima sa srednjom stručnom spremom, kao i visokim obrazovanjem, dok je najmanji udeo nezaposlenih žena među osobama sa visokom stručnom spremom. Generalno je najviše nezaposlenih sa trogodišnjom i četvorogodišnjom srednjom školom.

Tabela 10. Obrazovna struktura nezaposlenih lica, po polu, NSZ Kraljevo, jul 2012.

I		II		III		IV		V		VI		VII (1 i 2)		VIII	
U ⁹	Ž ¹⁰	U	Ž	U	Ž	U	Ž	U	Ž	U	Ž	U	Ž	U	Ž
4 793	2 327	1 060	719	5 619	2 382	6 515	4 098	280	31	1 130	719	1 411	874	1	0

⁸ Podaci se odnose na nezaposlena lica u Raškom okrugu, koji osim Kraljeva uključuje i Vrnjačku Banju i Rašku. Ukuno lica na evidenciji je 20 809, od čega su 11 150 žene.

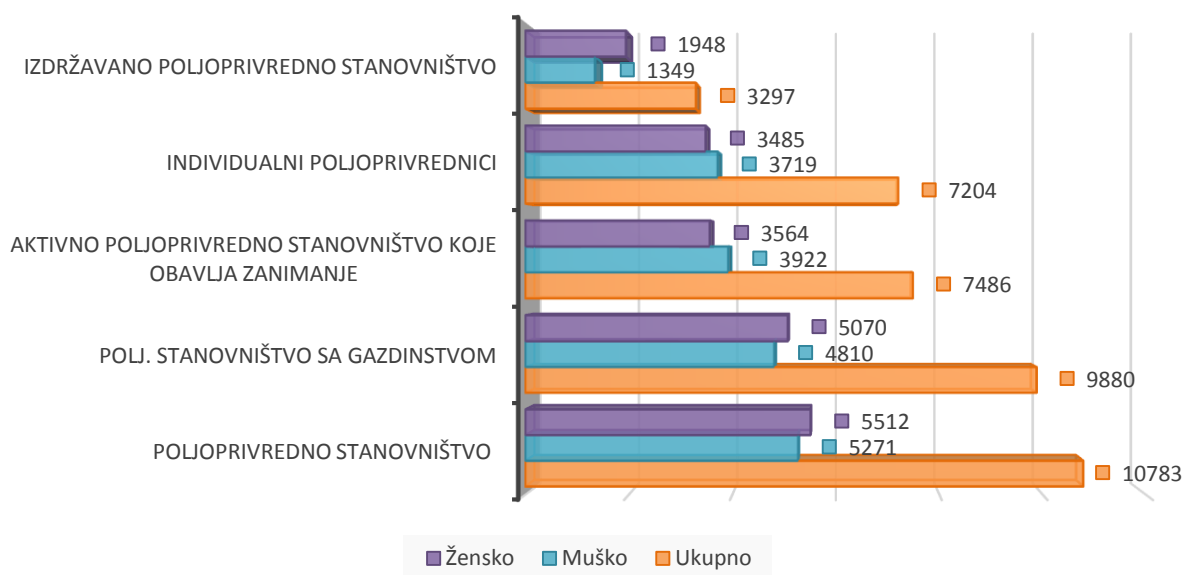
⁹ Ukupno

¹⁰ Žene

Podaci iz PIO fonda, koji nisu razvrstani po polu odnose se na ukupan broj penzionera/ki na teritoriji grada, ali se ne odnose na broj osoba kojima se trenutno uplaćuju sredstva u PIO fond, a koji još uvek nisu korisnici/e penzija. Ukupan broj penzionera/ki u aprilu, 2012. godine na teritoriji opština Kraljevo, Vrnjačka Banja i Raška je 31 801. Od toga invalidskih penzionera/ki ima 8 235, starosnih penzionera/ki 15 961 i porodičnih penzionera/ki 8 252. Takođe nisu dostupni podaci o korisnicima/ama zdravstvenog osiguranja po polu i osnovu osiguranja, tako da ne možemo zaključivati o posledicama koje ostavljaju nezaposlenost ili neaktivnost na pristup socijalnim uslugama, od strane žena i muškaraca.

Prosečne zarade u centralnoj Srbiji su u septembru 2011. godine iznosile 47 931 RSD za žene i 50 317 RSD za muškarce, što ukazuje na značajnu razliku u zaradama. Imajući u vidu podatke o zaposlenosti po polu i sektorima delatnosti, ovo može biti jedan od parametara koji objašnjava razliku u zaradama. Na osnovu podataka iz publikacije "Za smanjenje siromaštva: rodna ravnopravnost i odgovorna vlada", Autonomni ženski centar, Beograd, 2010. navedenim u brošuri Udruženja Fenomena "Ekonomsko osnaživanje žena – potrebe i mogućnosti", 2012. Žena je manje nego muškaraca među zanatlijama, donosiocima odluka, vojnim licima, dok ih je više u uslužnim delatnostima, među stručnim saradnicima i tehničarima (iznad 55 % zaposlenih na ovim radnim mestima su žene). S druge strane, ujednačen broj muškaraca i žena obavlja poslove u poljoprivredi.

Tabela 11. Poljoprivredno stanovništvo, po polu na teritoriji grada Kraljeva, RSZ, 2002.

Podaci o poljoprivrednom stanovništvu unekoliko ne odgovaraju podacima za nivo Republike Srbije. Na teritoriji grada Kraljeva žene čine većinu poljoprivrednog stanovništva, dok ih je među poljoprivrednim stanovništvom koje obavlja zanimanje manje nego muškaraca. Ovo ukazuje na visok procenat žena kojima je bavljenje poljoprivredom jedino zanimanje, što kod muškaraca nije slučaj. Ipak, više je žena među izdržavanim članovima/cama poljoprivrednih domaćinstava. Na teritoriji Srbije u aprilu 2011. na osnovu podataka iz Ankete o radnoj snazi RZS, žene su činile 71 % svih osoba u statusu pomažućih članova domaćinstva. Precizni podaci o ovoj kategoriji za grad Kraljevo nisu dostupni, ali imajući u vidu značajan broj žena koje se bave poljoprivredom, važno je detaljnije ispitati njihov položaj, posebno aspekt korišćenja socijalnog, zdravstvenog osiguranja i uplata u PIO fond. Takođe, veoma je značajno ispitati potrebe žena i muškaraca koji se bave poljoprivredom u cilju kreiranja

podsticajnih mera kojima će se unaprediti položaj poljoprivrednica i unaprediti ekonomska samostalnost i položaj žena u ovoj kategoriji.

Žene, na osnovu istraživanja Udruženja Fenomena¹¹, čine 21 % preduzetnika/ca u Kraljevu (što je malo manje ispod proseka za Republiku Srbiju gde se beleži procenat od 29 % žena preduzetnica). Na osnovu istraživanja Udruženja Fenomena iz 2008. godine 6 % žena je bilo samozaposleno, dok 9,4 % nezaposlenih žena vidi samozapošljavanje kao mogućnost, međutim **ovaj procenat raste na 46,9 % ukoliko bi postojale neke pogodnosti za započinjanje sopstvenog posla. Zbog toga je važno ispitati vrstu i dostupnost mera podrške za započinjanje sopstvenog biznisa.**

Na osnovu podataka možemo zaključiti da se neravnopravnost ogleda u pogledu kvalifikacija žena i muškaraca, zatim višoj stopi nezaposlenosti žena, kao i malom broju samozaposlenih, odnosno žena preduzetnica u Kraljevu.

Isto tako uočljivo je velik i gotovo ravnopravan broj osoba koje se bave poljoprivredom, te je važno dodatno ispitati položaj žena poljoprivrednica.

Nacionalna služba za zapošljavanje u Kraljevu sprovodi različite mere i programe u cilju zapošljavanja. U okviru programa *Novo zapošljavanje* subvencije za otvaranje novih radnih mesta se dodeljuju poslodavcima u iznosu od 100.000,00 do 300.000,00 dinara, u zavisnosti od razvijenosti opštine (za nerazvijena područja je subvencija 200.000,00 RSD, a za Kraljevo, kao područje devastirano zemljotresom 300.000,00). Potpisano je 20 ugovora sa poslodavcima iz Kraljeva, Raške i Vrnjačke Banje – od toga 13 ugovora je potpisano u gradu Kraljevu. Ovih 20 poslodavaca su zaposlili 12 muškaraca i 14 žena.

Nacionalna služba realizuje i obuke namenjene efikasnijem traženju posla, ali i prekvalifikacije. Iz donje tabele je vidljivo da je znatno veći broj žena korisnica obuka nego muškaraca. Žena je više na evidenciji službe za zapošljavanje, ali su i više zainteresovane za određene obuke.

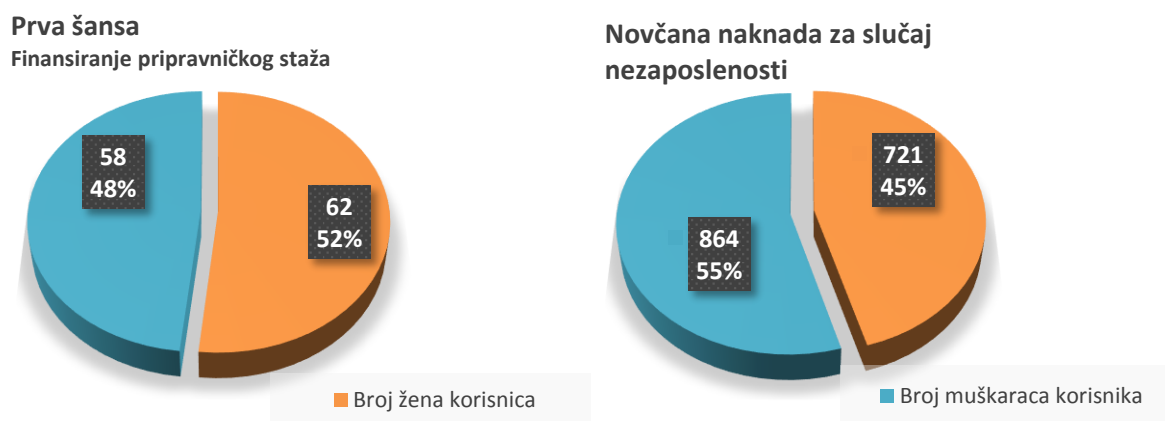
Tabela 12. Korisnici obuka NSZ Kraljevo, po polu, 2012.

Naziv programa	Vrsta podrške / cilj programa	Broj žena korisnica	Broj muškaraca korisnika	Iznos po korisniku/ci
Obuka za aktivno traženje posla	Savetovanje	489	387	Besplatna obuka
Trening samoefikasnosti	Savetovanje sa psihologom	55	10	Besplatna obuka
Klub za traženje posla	Motivisanje i razmena informacija	78	52	Besplatna obuka

Novčane nadoknade za slučaj nezaposlenosti koristi više muškaraca nego žena, između ostalog i zbog toga što je više žena dugoročno nezaposleno, dok muškarci bivaju na evidenciji nakon prestanka radnog odnosa, u većem broju.

¹¹ Publikacija "Ekonomska osnaživanje žena – potrebe i mogućnosti", str. 11, Udruženje Fenomena, 2012.

Tabela 13. Korisnici programa i usluga NSZ Kraljevo, 2012.

Privremena naknada za raseljena lica sa KiM	Finansijska podrška uz plaćeno penziono i zdravstveno osiguranje	928 ukupno ¹²	8.000,00 dinara
---	--	--------------------------	-----------------

Obuke prekvalifikacije ili obuke za poznatog poslodavca su rodno stereotipne u pogledu izbora zanimanja. Sa druge strane, obuke namenjene muškarcima su skuplje od onih namenjenih ženama.

Tabela 14. Polaznici obuka po polu, NSZ Kraljevo, 2012.

Vrsta obuke	Žene polaznice obuke	Muškarci polaznici obuke	Iznos/cena obuke po korisniku
Stolari	0	10	29.500,00 dinara
Varioci	0	10	79.300,00 dinara
Osnovna informatička obuka	7	1	18.625,00 dinara
Konfekcionari	10	0	27.900,00 dinara
Zavarivači – za poznatog poslodavca	0	12	120.000,00 dinara
Konfekcionari – za poznatog poslodavca	15	0	Troškove snosi poslodavac

¹² Podaci nisu razvrstani po polu

Odlučivanje

Učešće žena u odlučivanju jedan je od važnih pokazatelja ravnopravnosti, ali i oblast javnog života kojoj međunarodni i domaći dokumenti i preporuke pridaju veliki značaj. Imajući u vidu domaće zakonodavstvo, kao i njegove skorašnje izmene, na svim mestima odlučivanja treba da bude najmanje 30 % manje zastupljenog pola, što su po dosadašnjim podacima žene.

Na teritoriji Srbije, žene su značajno podzastupljene u organima izvršne vlasti na lokalnom nivou – samo je 7 predsednica opština obavljalo ovu funkciju u prethodnom mandatu. Takođe, žena je znatno manje i među odbornicima/ama lokalnih parlamenata i tek je u 10 slučajeva ispoštovana kvota od 30 %, a prosek za Srbiju je 23,9 % žena u lokalnim parlamentima.

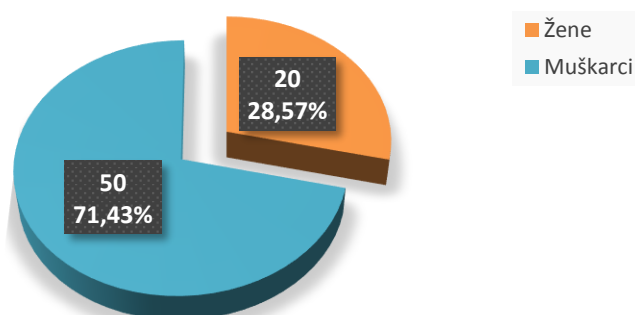
U prethodnom mandatu lokalne administracije u gradu Kraljevu (pre izbora u maju 2012. godine) žene nisu bile u dovoljnoj meri zastupljene na mestima odlučivanja. I gradonačelnik i zamenik gradonačelnika bili su muškarci, dok je na čelu kabineta gradonačelnika žena. Nakon izbora 2012. imenovano je pet pomoćnika gradonačelnika, od čega ni jedna žena, što potvrđuje znatnu podzastupljenost žena na pozicijama izvršne vlasti za koje nije predviđena mera afirmativne akcije.

Prosek za Srbiju učešća žena u gradskim i opštinskim većima je 15,7 %, odnosno 8 muškaraca i 2 žene, u proseku, čine gradska i opštinska veća. U Kraljevu je u prethodnom sazivu u gradskom veću bilo 30 % žena, odnosno tri žene od ukupno 9 članova veća. U novom sazivu, od 13 članova gradskog veća samo dve članice su žene, odnosno zastupljenost žena u gradskom veću je 15 %.

Žena odbornica u Kraljevu je bilo 11,4 %, odnosno osam od 70 odbornika koliko ima gradski parlament. Kvotu od 30 % žena među odbornicima/ama u prethodnom sazivu ispoštovali su Demokratska Stranka i G17 plus, odnosno Ujedinjeni regioni Srbije. Izmenama Zakona o lokalnim izborima očekivano je povećanje učešća žena u lokalnim parlamentima na najmanje 30 %.

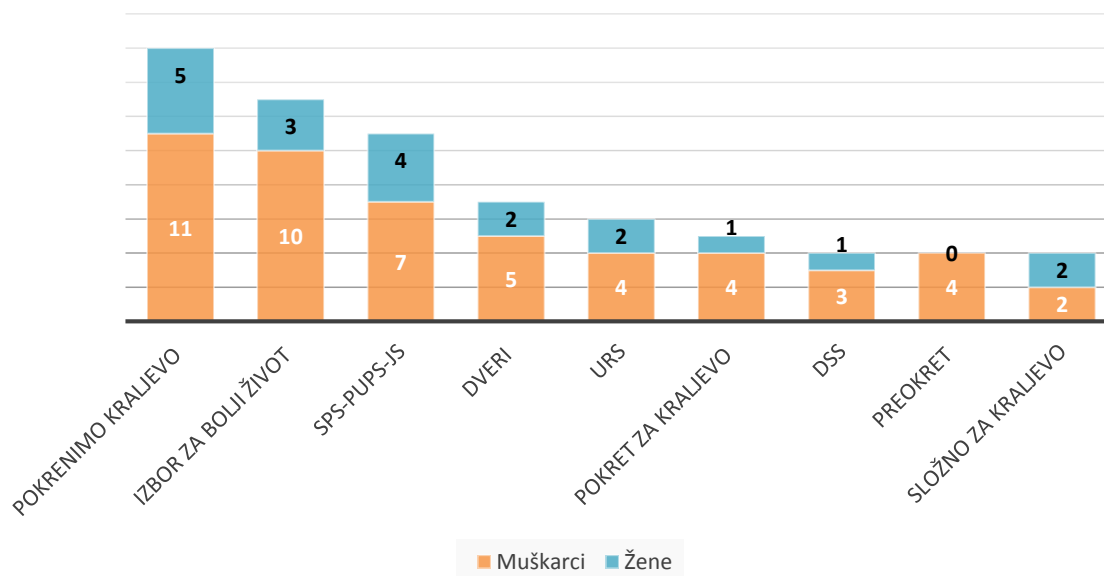
Nakon izbora 6. maja 2012. Skupština Grada ima 70 odbornika/ca od čega su 20 ili 28,6 % žene, tako da nije u potpunosti ispoštovana zakonska obaveza o najmanje 30 % žena na izbornim listama i među odbornicima/ama.

Najveći % odbornica ima odbornička grupa Složno za Kraljevo (50%) a sledi grupa SPS-PUPS-JS (36%), dok je najmanje, odnosno ni jedna žena u odborničkoj grupi Preokret. Kvotu od 30% su još ispoštovali: URS sa 33% odbornica i Pokrenimo Kraljevo sa 31% odbornica. Kvotu od 30 % nisu ispoštovale odborničke grupe: Izbor za bolji život, Dveri, Pokret za Kraljevo i DSS.

Zastupljenost žena u Skupštini grada

Tabela 15. Zastupljenost žena u Skupštini grada, po odborničkim grupama, 2012.

Direktorke sedam od 19 javnih preduzeća i ustanova u Kraljevu su žene. U upravnim odborima je 57 muškaraca i 34 žene, dok je u nadzornim nešto veće učešće žena – 28 muškaraca i 17 žena.¹³

Tabela 16. Zastupljenost žena na mestima odlučivanja, 2012.

Institucija	Žene	Muškarci	Žene %
Skupština grada ¹⁴	20	50	28,6
Saveti mesnih zajednica ¹⁵	22	529	3,9
Direktori/ke javnih preduzeća i ustanova ¹⁶	7	12	36,8

Zabrinjavajuće je nizak procenat žena u savetima mesnih zajednica, samo **3,9 %**. U ukupno 68 mesnih zajednica, u savetima ima 529 muškaraca i 22 žene.

Iako je, kao i na nivou Srbije, više od 30 % žena na čelu javnih preduzeća, ovaj procenat je uslovljen velikim brojem ustanova kulture i obrazovnim institucijama na čijem su čelu žene, dok ih je među direktorkama javnih preduzeća u drugim oblastima, kao što su putevi ili komunalne delatnosti i dalje veoma malo.

U Kraljevu se ne primenjuju niti su lokalnim aktima definisane kvote za manje zastupljen pol u organima izvršne vlasti, javnim preduzećima ili drugim savetodavnim telima i komisijama na lokalnom nivou. Iako je na snazi primena Zakona o ravnopravnosti polova, ona nije dovoljna i potrebno je

¹³ Podaci dobijeni u analizi stanja rodne ravnopravnosti iz maja 2012.

¹⁴ Podaci prema informacijama sa sajta Grada Kraljeva, spisak odbornika i odbornica Skupštine grada Kraljeva 3. jul 2012.

¹⁵ Podaci dobijeni u analizi stanja rodne ravnopravnosti iz maja 2012.

¹⁶ Prema podacima analize stanja rodne ravnopravnosti koja je rađena u maju 2012.

lokalnim aktima obezbediti primenu afirmativnih mera za učešće žena u organima izvršne vlasti, savetima mesnih zajednica, radnih i savetodavnih tela.

Takođe, veoma je važno obezbediti učešće žena u procesima donošenja odluka kao što su javne rasprave ili izrada lokalnih strateških dokumenata, kako bi njihove potrebe i perspektiva bili ugrađeni u razvojne i druge lokalne politike. I prilikom kreiranja afirmativnih, podsticajnih i drugih mera koje uključuju raspodelu budžetskih sredstava, važno je ispitati potrebe žena i muškaraca kako bi ulaganja dala najbolje rezultate i postigla maksimalne efekte.

V. POLITIČKI I JAVNI ŽIVOT

Jednake mogućnosti političkog i drugog delovanja

Član 35.

Pravo na učlanjenje u političku stranku, aktivno učešće u radu i učešće u organima političke stranke ostvaruje se bez diskriminacije po osnovu pola, u skladu sa aktima političke stranke.

Političke stranke usvajaju svake četiri godine plan delovanja sa posebnim merama za podsticanje i unapređenje ravnomerne zastupljenosti žena i muškaraca u organima stranke, i prilikom predlaganja kandidata za izbore poslanika i odbornika.

Sindikati i strukovna udruženja usvajaju svake četiri godine plan delovanja sa posebnim merama za podsticanje i unapređenje ravnomerne zastupljenosti žena i muškaraca u svojim organima.

Političke stranke, sindikati i strukovna udruženja plan delovanja sa posebnim merama objavljuju na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji a političke stranke čiji su kandidati izabrani za poslanike, odnosno odbornike dostavljaju i Odboru za ravnopravnost polova u Narodnoj skupštini Republike Srbije.

Političke stranke, sindikati i strukovna udruženja dužni su da obaveze iz st. 2, 3. i 4. ovog člana prvi put ispune do 1. decembra 2010. godine od kada teče rok iz st. 2. i 3. ovog člana.

Zakon o ravnopravnosti polova

Politička uloga

Član 2. – Političko učešće

2. Potpisnica priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u izradi i sprovođenju strategija, da vrše javne funkcije i sve druge funkcije na svim nivoima uprave.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Rodno zasnovano nasilje, nasilje nad ženama i u porodičnom kontekstu

Kako bi se ilustrovao značaj i veličina problema, priloženi su podaci institucije kojoj se kontinuirano javlja najveći broj žrtava, Policijske Uprave grada Kraljeva. Žene čine značajnu većinu osoba koje su izložene nasilju u porodičnom kontekstu, a imajući u vidu intervencije policije, radi se o slučajevima fizičkog nasilja (ne i slučajevima drugih oblika nasilja). U odnosu na broj prijavljenih slučajeva, iz podataka je evidentan znatno manji broj pokrenutih krivičnih prijava, iako su izveštaji u znatno većem broju dostavljeni nadležnim institucijama (Tabela 17).

Tabela 17. Slučajevi nasilja u porodici, PU Kraljevo, 2011-2012.

	2011.	2012. (I-VI)
Broj slučajeva nasilja prijavljenih policiji ili je policija intervenisala – ukupno	733	288
Prijavljeno drugim institucijama (dostavljen izveštaj Javnom tužilaštvu i Centru za socijalni rad)	566	244
Osobe koje su pretrpele nasilje¹⁷	55	25
Muškarci	13	3
Žene	39	20
Maloletnici/e	3	2
Broj pokrenutih krivičnih prijava	49	23
Izrečena mera zadržavanja	10	5

2010. godine Udruženje Fenomena je sproveo detaljno istraživanje rada institucija u Kraljevu koje su zadužene za zaštitu žrtava porodičnog nasilja - o programima/mehanizmima zaštite žrtava nasilja, rodnoj senzibilisanosti službenika/ca institucija (imaju li posebno obučeno osoblje za rad sa žrtvama rodno baziranog nasilja), imaju li institucije rodno bazirane podatke o nasilju u porodici i na koji način sistematizuju podatke o klijentkinjama koje im se obrate, međusobnoj povezanosti/umreženosti i saradnji u okviru ove teme i preventivnim programima koji se sprovode. Institucije koje su bile obuhvaćene ovim istraživanjem su: Zdravstveni centar „Studenica“, Policijska uprava Kraljevo, Republičko javno Tužilaštvo, Osnovni sud Kraljevo, Centar za socijalni rad i SOS služba u okviru udruženja Fenomena. Tumačenjem prikupljenih podataka o radu institucija na evidentiranju nasilja u porodici ustanovljeno je da o ovim zločinima sistematičnu evidenciju imaju Policijska uprava, Centar za socijalni rad i SOS služba. U ostalim institucijama ne postoje izdvojene/dostupne rodno razvrstane

¹⁷ Dati su podaci o oštećenima samo za slučajeve nasilja u porodici obuhvaćene krivičnim prijavama.

baze podataka o nasilju u porodici. Načelno, imajući u vidu sve institucije, ne postoje adekvatno razvrstani podaci koji bi omogućili uporedni pregled, putem kojih bi se moglo zaključiti kakav je ishod podrške koju pružaju institucije (uključujući, na primer, podatke o prijavljenim i procesuiranim slučajevima, rezultate postupaka, uporedne podatke koji bi sugerisali o postojanju programa podrške u koje je uključeno nekoliko ili sve relevantne institucije i sl.). Kada je reč o mehanizmima/programima za zaštitu i podršku žrtvama porodičnog nasilja sve institucije daju slične odgovore: radi se u skladu sa zakonskim propisima. Razlika postoji u Policijskoj upravi Kraljevo, gde se radi i u skladu sa dopunjenim tzv. Uputstvom o postupanju po prijavljenim događajima sa elementima nasilja u porodici. Policijska uprava Kraljevo, pored toga, sarađuje sa SOS službom – žene koje prijave nasilje u porodici upućuju na SOS službu, smatrajući da tu mogu dobiti stručnu pomoć. SOS služba koja u Kraljevu postoji od 2007. godine ženama koje su preživele nasilje u porodici pruža specijalizovane usluge: telefonske konsultacije za emotivnu podršku, besplatnu pravnu pomoć i lične konsultacije, a u planu je razvijanje novih programa podrške u saradnji sa nekim od institucija.¹⁸ Kao jedan od važnijih programa zaštite žrtava porodičnog nasilja Centar za socijalni rad u Kraljevu sprovodi urgent zbrinjavanja, tj. neodložne intervencije.

U okviru Nacionalne strategije za borbu protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, predviđene su različite mere za unapređenje zaštite žrtava i suzbijanje nasilja u porodici. Jedna od njih je i usvajanje Protokola o saradnji institucija na lokalnom nivou, kojim se uspostavlja jasan sistem postupanja i nadležnosti institucija, a u cilju bolje i efikasnije zaštite žrtava i procesuiranja nasilnika. Isto tako, ovaj Protokol podrazumeva i razmenu podataka između institucija, što omogućava ne samo praćenje postupanja, već i sveobuhvatnu i preciznu evidenciju o broju prijavljenih slučajeva i oblicima nasilja.

Uloga pružanja usluga

Član 22. – Rodno zasnovano nasilje

1. Potpisnica priznaje da nasilje zasnovano na rodnom razlikama, koje više ugrožava žene, predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava i rušenje dostojanstva i fizičkog i emocionalnog integriteta ljudskog bića.

3. Potpisnica se stoga obavezuje da ustanovi i podrži strategije i akcije protiv rodno zasnovanog nasilja, uključujući i da:

- Obezbedi ili potpomogne podršku žrtvama,
- Informiše javnost, na svim relevantnim jezicima, o pomoći koja je obezbeđena u toj oblasti,
- Omogući da profesionalni kadar prođe obuku o prepoznavanju žrtava i pomoći,
- Omogući efektu saradnju između relevantnih službi i policije, zdravstvenih i stambenih službi,
- Promoviše kampanje o podizanju svesti građana i edukativnih programa usmerenih ka potencijalnim i stvarnim žrtvama i prestupnicima.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

¹⁸ Detaljnije podatke i rezultate možete videti kao deo istraživanja „Rodna senzibilisanost institucija i rodna ravnopravnost kao aspekt politike lokalne samouprave“ putem sledećeg linka:
http://issuu.com/fenomenakraljevo/docs/liflet_fenomena__rodna_analiza_institucija_kraljev

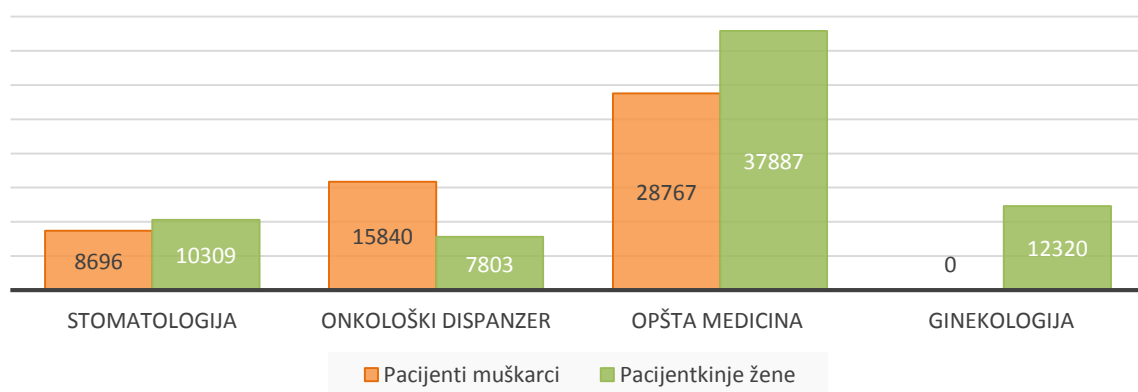
Zdravlje žena i muškaraca i pristup zdravstvenim uslugama

Nisu dostupni podaci iz Fonda za zdravstvo o korisnicima/ama zdravstvenog osiguranja i osnovi osiguranja, po polu, i u tom smislu ne možemo zaključivati o tom nivou dostupnosti zdravstvenih usluga. Tokom analize stanja bili su dostupni podaci razvrstani po polu o korišćenju pojedinih zdravstvenih usluga, koji su dobijeni od zdravstvenih institucija za 2011. godinu i koji su prikazani u tabeli 18.

Na osnovu podataka o korišćenju zdravstvenih usluga dobijenih od zdravstvenih institucija za 2011. g. (tabela 18), moguće je videti broj pacijenata i pacijentkinja za pojedine zdravstvene usluge, međutim nije moguće detaljnije analizirati dostupnost i način korišćenja ovih usluga od strane žena i muškaraca.

Kako je tokom analize stanja bilo gotovo nemoguće dobiti značajnije podatke, ova oblast zahteva dodatno istraživanje.

Tabela 18. Korišćenje zdravstvenih usluga po polu u 2011. godini

	Ukupno poseta
Stomatologija	60 695
Onkološki dispanzer	/
Opšta medicina	535 492
Ginekologija	34 986

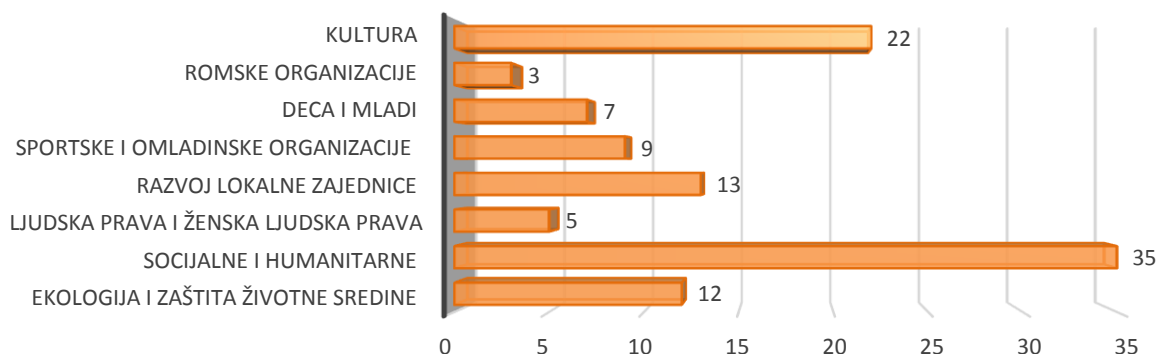
Uloga pružanja usluga Član 14. – Zdravstvo

2. Potpisnica priznaje da lekarske i zdravstvene usluge moraju uzeti u obzir različite potrebe žena i muškaraca kako bi se obezbedile jednake mogućnosti za njihovo zdravlje. Potpisnica takođe priznaje da ove potrebe ne proizilaze samo iz bioloških razlika, već i iz različitih životnih i radnih uslova i stereotipnih ponašanja i pretpostavki.

Nevladine organizacije i udruženja građana/ki

Na teritoriji Kraljeva registrovano je 104 nevladine organizacije/udruženja građana/ki. U narednoj tabeli prikazana su područja rada organizacija.

Tabela 19. Udruženja građana na teritoriji grada Kraljeva

Od organizacija koje se bave ljudskim pravima dve organizacije su usmerene na ženska ljudska prava, dve se bave ljudskim pravima uopšte, prvenstveno sa stanovništa prava, dok je jedna orijentisana na suzbijanje trgovine ljudima (čije su žrtve najčešće žene i deca).

Nema preciznih podataka o aktivnostima usmerenim na ravnopravnost žena i muškaraca ili rodne aspekte projekata i programa organizacija koje rade na polju razvoja lokalne zajednice (izuzev udruženja „Fenomena“). Kapacitete i mogućnosti ovih organizacija je potrebno detaljnije ispitati, jer njihova uloga može biti značajna u kreiranju lokalnog partnerstva u unapređenju položaja žena i rodne ravnopravnosti, kao i većem učešću žena u odlučivanju kroz rad civilnog sektora. Isto tako nema podataka o aktivnostima romskih organizacija i mogućnostima njihovog delovanja na unapređenju položaja i osnaživanju Romkinja.

U okviru konsultacija sa organizacijama civilnog društva, upitnik namenjen u tu svrhu je popunilo šest udruženja građana. Od toga, dva ekološka, tri udruženja koja se bave osnaživanjem osoba sa smetnjama u razvoju ili invaliditetom i jedna organizacija koja sprovodi aktivnosti u oblasti razvoja lokalne zajednice.

Samo jedna organizacija („Praxis“) je eksplicitno navela aktivnosti koje je sprovodila sa ciljem unapređenja položaja žena ili promocije rodne ravnopravnosti. Veoma su značajne aktivnosti koje druge organizacije mogu sprovoditi sa ciljem unapređenja ravnopravnosti, posebno u oblasti informisanja i odlučivanja i zaštiti životne sredine, ali i unapređenju položaja žena sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, kao i majki dece sa smetnjama u razvoju.

Kao najveće probleme žena odnosno neravnopravnost, predstavnici/e organizacija su naveli: ekonomski položaj žena i nezaposlenost, položaj izbeglih i interno raseljenih lica u Kraljevu, kao i stereotipe koji otežavaju ženama aktivno učešće u odlučivanju i javnom životu. Stoga je potrebno predvideti mere za ekonomsko osnaživanje žena, povoljne kredite i druge oblike podrške za samozapošljavanje žena, ali i sprovoditi aktivnosti u cilju osnaživanja žena i njihovog informisanja o rodnoj ravnopravnosti i ženskim ljudskim pravima.

Kao prioritete u okviru oblasti na koje se odnosi Evropska povelja za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou, predstavnici udruženja građana su rangirali:

1. Učešće u odlučivanju IIIII

2. Socijalne usluge IIII

3. Lokalna samouprava kao poslodavac – zapošljavanje i položaj zaposlenih u lokalnoj upravi III

4. Zdravstvo II

5. Obrazovanje II

6. Infrastruktura i razvoj II

V. POLITIČKI I JAVNI ŽIVOT

Udruženja

Član 42.

Udruženja čiji su ciljevi vezani za unapređenje ravnopravnosti polova imaju pravo da prate ostvarivanje ravnopravnosti polova i ukazuju na diskriminaciju, kao i da sastavljaju i objavljuju izveštaje o svojim nalazima.

Udruženja iz stava 1. ovog člana aktivno učestvuju u ostvarivanju ravnopravnosti polova, predlaganju posebnih mera i stvaranju uslova za postizanje ravnopravnosti polova, kao i prilikom sastavljanja izveštaja o ostvarivanju ravnopravnosti polova.

Udruženja iz stava 1. ovog člana imaju svoje predstavnike u radnom telu Vlade nadležnom za ravnopravnost polova, koje obrazuje i čije članove imenuje Vlada.

Zakon o ravnopravnosti polova

Politička uloga

Član 5. – Saradnja sa partnerima na obezbeđivanju ravnopravnosti

2. Potpisnica će se konsultovati sa svojim partnerskim telima i organizacijama, uključujući i svoje društvene partnere, oko razvoja i izrade svog Akcionog plana za ravnopravnost kao i drugih važnih pitanja vezanih za ravnopravnost.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Analiza dotacija udruženjima građana/ki iz budžeta grada Kraljeva

Grad Kraljevo iz budžeta na godišnjem nivou izdvaja sredstva za podršku projektima udruženja građana/ki. Najveći procenat sredstava je namenjen humanitarnim aktivnostima i onima u oblasti kulture (po 40 %) dok je projektima za razvoj lokalne zajednice namenjeno 5 % ukupnog iznosa, a projektima u oblasti zaštite ljudskih prava 2 %. Možemo pretpostaviti da ovaj procenat odgovara brojnosti organizacija, a ne prioritetima definisanim od strane lokalne samouprave. U javnom pozivu za dodelu sredstava nije navedeno posebno vrednovanje ravnopravnog učešća i dostupnosti rezultata projekata za žene i muškarce.

U toku 2011. godine Grad Kraljevo je podržao 70 projekata udruženja građana/ki. Raspodela sredstava je prikazana u sledećoj tabeli. Pod aspektom ravnopravnosti žena i muškaraca podrazumevamo učešće žena među korisnicima/ama i realizatorima/kama projektnih aktivnosti, kao i ocenu u koliko meri su projekat i njegovi rezultati omogućavali i razvijali ravnopravnost muškaraca i žena.

Tabela 20. Projekti NVO podržani iz budžeta grada u 2011.

Oblast	Broj projekata	Ravnopravnost žena i muškaraca u realizaciji i rezultatima projekta ¹⁹
Boračka i invalidska zaštita	9	Nejasno
Ekologija	2	Dečiji vrtić u Boračkom naselju
Mladi	3	Projekat „Mladi u medijima“, nejasno koliko je pažnje posvećeno mladim ženama u medijima
Ljudska prava	3	Suzbijanje nasilja nad ženama i socijalne usluge za žene i decu žrtve nasilja
Kultura	26	Nejasno
Humanitarni programi	17	Nejasno
Ostali programi	10	Nejasno

Samo dva projekta udruženja Fenomena, namenjena socijalnim uslugama ženama i deci izloženim nasilju u porodici su usmerena na položaj žena i probleme ravnopravnosti žena i muškaraca. Na osnovu naziva i oblasti ostalih projekata nemamo podatke o učešću žena i muškaraca u realizovanim aktivnostima, niti o rezultatima projekata za žene i muškarce. Imajući u vidu preporuke i dobre prakse usmerene ka uvođenju rodne ravnopravnosti u sve aktivnosti koje se finansiraju iz budžeta, bilo bi značajno projekte razmatrati i sa ovog aspekta.

U toku 2012. godine iz budžeta je finansirano 50 projekata.²⁰ Iz tabele se vidi da nijedan projekat nije imao za cilj osnaživanje žena ili unapređenje rodne ravnopravnosti, kao i da je učešće žena u ostalim projektima nejasno i izostavljeno, čak i kada bi rezultati bili veoma značajni, kao što je prioritarna oblast obrazovanja Romkinja.

¹⁹ Ne radi se rodna procena projekata odobrenih od strane grada Kraljeva, i navedeni projekti su jedini koji kao ciljnu grupu sadrže žene.

²⁰ Podaci predstavljaju presek stanja za prvih pet meseci 2012. godine

Tabela 21. Projekti NVO podržani iz budžeta grada u 2012.

Oblast	Broj projekata	Ravnopravnost žena i muškaraca u realizaciji i rezultatima projekta
Boračka i invalidska zaštita	5	Nejasno
Ekologija	4	Nejasno
Mladi	5	Projekat „Prezentovanje mladih u medijima“, nejasno koliko je pažnje posvećeno mladim ženama u medijima
Ljudska prava	2	Projekti namenjeni obrazovanju i informisanju romske populacije, ali je nejasno u kolikoj meri su aktivnosti projekta za obrazovanje Roma uključivali romske devojčice i žene
Kultura	18	Nejasno
Humanitarni programi	8	Nejasno
Ostali programi	8	Nejasno

Opšti okvir za ravnopravnost

Član 9. – Rodna procena/analiza

3. Rodna procena/analiza će uključiti sledeće korake kao relevantne:

- Reviziju postojećih strategija, procedura, praksi, metoda i obima upotrebe, kako bi se procenilo da li postoji bilo kakva nepravedna diskriminacija, da li su bazirane na rodnim stereotipima i da li na adekvatan način uzimaju u obzir sve specifične potrebe žena i muškaraca;
- Reviziju raspodele sredstava, finansijskih i onih drugih, u gore navedene svrhe;
- Identifikaciju prioriteta i, po potrebi, ciljeva, kako bi se rešavala relevantna pitanja proistekla iz ovih revizija, kao i uvela vidljiva poboljšanja u pružanju usluga;
- U ranoj fazi, procenjivanje svih značajnih predloga novih strategija ili izmena već postojećih; zatim procedura i izmena u raspodeli sredstava, kako bi se utvrdio njihov potencijalni uticaj na žene i muškarce i donele konačne odluke u svetlu ovako donetih zaključaka;
- Uzimanje u obzir potreba ili interesa onih koji su iskusili višestruku diskriminaciju ili se nalaze u nepovoljnijem položaju po više osnova.

Institucionalni okvir za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou

Pod institucionalnim okvirom za rodnu ravnopravnost podrazumevaju se normativna rešenja i definisane procedure kojima se uređuje način implementacije principa rodne ravnopravnosti u politike na lokalnom nivou (Odluka o ravnopravnosti polova, izmene Statuta ili Poslovnika o radu Skupštine grada kojima se definiše način implementacije nacionalnog institucionalnog okvira, rodno osetljivi razvojni i strateški dokumenti na nivou grada). U praksi se pokazalo da institucionalni okvir na nacionalnom nivou nije dovoljan, kao i da postoje teškoće u njegovoj implementaciji.

U gradu Kraljevu nije definisana politika rodne ravnopravnosti lokalnim aktima, kao jedan od principa delovanja lokalne samouprave. Na osnovu podataka kojima raspolažemo strateški i razvojni dokumenti nisu rodno osetljivi, niti je definisana obaveza uvođenja rodne perspektive u njihovu izradu, implementaciju i evaluaciju. Takođe, do sada nije sprovedena rodna analiza lokalnih projekata, niti budžeta grada. Nisu takođe ni definisane kvote za manje zastupljeni pol na mestima odlučivanja, uključujući i izvršne organe. Grad Kraljevo je potpisnica Evropske povelje, što svakako učvršćuje lokalni institucionalni okvir, ali je od ključnog značaja drugim lokalnim aktima definisati načine implementacije Povelje, prvenstveno usvajanjem lokalnog akcionog plana.

U prethodnom mandatu saziva Skupštine Grada Kraljeva, u Kraljevu je formiran Savet za unapređenje rodne ravnopravnosti, kao telo gradonačelnika (pri izvršnoj vlasti) 2010. godine - ustanovljeno kao privremeno radno telo. Članovi/ce tela su bili/e odbornici/e, zaposleni/e u lokalnoj upravi i predstavnici/e nevladinih organizacija u gradu.

Savet za unapređenje rodne ravnopravnosti je do sada sprovodio aktivnosti sa ciljem podizanja svesti javnosti (tribine, gostovanje u TV emisijama), informisanje i senzibilizacija zaposlenih u lokalnoj samoupravi, a najtešnju saradnju imao sa nevladinim i udruženjima žena, što se može smatrati dobrom praksom.

Savet nije imao budžetska sredstva namenjena aktivnostima, jer nisu ni zatražena, kao ni godišnji plan rada, niti je na neki formalan način izveštavao druge organe o svojim aktivnostima ili položaju žena i muškaraca u gradu. Savet nije podnosio inicijative gradonačelniku ili drugim organima, niti davao mišljenje na predložene akte i programe.

Članovi/ce tela su delimično upoznati/e sa nacionalnim i internacionalnim normativnim okvirom, a potrebe i preduslovi u cilju unapređenja delovanja su: **budžetska sredstva, statistički podaci o položaju žena i muškaraca (rodno osetljiva statistika) i ustanovljavanje Saveta kao stalnog radnog tela.**

U Kraljevu sistematizacijom nije predviđeno radno mesto za poslove u oblasti rodne ravnopravnosti.

Na osnovu ranijih istraživanja prakse u Srbiji identifikovane su prepreke u radu lokalnih mehanizama, koje osim ovih navedenih, najčešće uključuju nedovoljnu saradnju sa drugim organima lokalne samouprave, kao i neprepoznavanje tela za rodnu ravnopravnost u sistemu lokalne samouprave - u sistemu procedura i donošenja odluka.

Kako bi se osnažio lokalni mehanizam, ali i doprinelo njegovoj vidljivosti i unapredile aktivnosti potrebno je: **jačati unutrašnje kapacitete tela, senzibilisati zaposlene u lokalnoj samoupravi i donosioce/teljke odluka, definisati plan rada lokalnog mehanizma i čvršće definisati procedure delovanja (poslovníkom o radu ili drugim aktima).**

Gradska uprava grada Kraljeva

U okviru odeljenja gradske uprave grada Kraljeva: za društvene delatnosti, privredu i finansije, opštu upravu i odeljenje lokalne poreske administracije zaposleno je 57 žena i 32 muškarca. Od toga je tri načelnika i jedna načelnica odeljenja, dok je žena više među šefovima odseka - osam. Ipak, među šefovima mesnih kancelarija Odeljenja za opštu upravu je dve žene i 17 muškaraca²¹.

Na osnovu samoprocene zaposlenih u odeljenjima oni su **delimično** upoznati sa obavezama na lokalnom nivou u oblasti ravnopravnosti žena i muškaraca dok su u lokalnoj poreskoj administraciji u potpunosti upoznati sa ovim obavezama lokalne samouprave. Uprkos tome, **ni u jednom od odeljenja se podaci u okviru službene evidencije ne razvrstavaju po polu iako je to obaveza svih organa na osnovu člana 40 Zakona o ravnopravnosti polova Republike Srbije**. Isto tako, ni u jednom od odeljenja se mere koje se sprovode i u okviru odeljenja administriraju, ne razmatraju sa stanovništa rodne ravnopravnosti, niti se predlažu i sprovode afirmativne mere za unapređenje ravnopravnosti žena i muškaraca i/ili položaja žena.

Ovo je i razumljivo, imajući u vidu da zaposleni u gradskoj upravi nisu prošli nikakve obuke u vezi sa rodnom ravnopravnošću u okviru kojih bi bili upoznati kako sa domaćim, tako i sa međunarodnim institucionalnim okvirom ili mogućnostima za uvođenje rodne ravnopravnosti u lokalne politike.

Od strane zaposlenih nisu date sugestije u vezi sa prioritetima na lokalnom nivou, niti mogućim aktivnostima na unapređenju rodne ravnopravnosti.

"Lokalna i regionalna vlast, budući da predstavljaju nivoe vlasti sa kojima su građani u najneposrednijem kontaktu, najpogodnije su tle za borbu protiv upornog širenja neravnopravnosti, kao i za promovisanje istinski ravnopravnog društva. One su u poziciji da kroz nadležnosti i saradnje sa najrazličitijim lokalnim akterima, preduzmu konkretne korake ka postizanju ravnopravnosti između žena i muškaraca."

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

²¹ Prema podacima koji su bili dostupni tokom prikupljanja podataka za analizu stanja do juna 2012. g.

Institucije

Zaposleni/e u institucijama u Kraljevu (ukupno 16 institucija je popunilo upitnik namenjen utvrđivanju kapaciteta, postojećih i mogućih aktivnosti na unapređenju rodne ravnopravnosti) su procenili da su nedovoljno upoznati sa Evropskom poveljom o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou. Procenili su i da su sa obavezama u oblasti rodne ravnopravnosti upoznati delimično.

Analize programa sa stanovišta rodne ravnopravnosti sprovode Centar za socijalni rad, filijala Nacionalne službe za zapošljavanje i Predškolska ustanova, isključivo za potrebe statistike.

Afirmativne mere u cilju unapređenja položaja žena i rodne ravnopravnosti sprovode samo filijala NSZ i Centar za socijalni rad.

U okviru Nacionalne službe za zapošljavanje primenjuju se afirmativne mere za zapošljavanje žena, kao teže zapošljive kategorije, kao i subvencije za žensko preduzetništvo. Centar za socijalni rad sprovodi mere na suzbijanju nasilja u porodici i zaštite žena i dece žrtava nasilja, kao i osnaživanja Romkinja.

Zaposleni u ove dve institucije prošli su obuke u oblasti rodne ravnopravnosti, što ukazuje da je samo u njihovoj oblasti delovanja prepoznata mogućnost i potreba za ovom perspektivom.

Neravnopravnost između žena i muškaraca prepoznata je u oblasti zapošljavanja i obavljanja rukovodećih funkcija, a jedna od predloženih mera je izjednačavanje koeficijenata zaposlenih.

Kada su u pitanju mere u okviru programa koje institucije sprovode, nisu prepoznate mogućnosti za delovanje. Međutim, zaposleni u gotovo svim institucijama su iskazali potrebu za edukacijom i informisanjem o ravnopravnosti žena i muškaraca, kojom se može doprineti radu njihove institucije.

Na osnovu delatnosti institucija i javnih preduzeća i ustanova, osim edukacija u oblasti rodne ravnopravnosti potrebno je raditi i na osmišljavanju mera koje će doprinositi većoj vidljivosti žena i muškaraca i ravnopravnoj raspodeli resursa i usluga, koje će više odgovarati potrebama građana i građanki.

Iz podataka zaključujemo da su institucionalni kapaciteti nedovoljno razvijeni i da je u cilju ispunjavanja obaveza preuzetih potpisivanjem Evropske povelje potrebno ojačati kapacitete zaposlenih u gradskoj upravi i drugim institucijama, kako bi mere koje lokalna samouprava sprovodi i usluge koje pruža u većoj meri odgovarale potrebama žena i muškaraca i bile im dostupne u jednakoj meri.

Na osnovu sekundarnih podataka možemo zaključiti da su oblasti u kojima je izražena neravnopravnost žena i muškaraca sledeće:

- Obrazovna struktura
- Odlučivanje
- Veća stopa nezaposlenosti žena
- Mali procenat samozaposlenih žena

Potrebe i prioriteti građana i građanki Kraljeva

U toku izrade Lokalnog akcionog plana obavljene su konsultacije sa muškarcima i ženama u Kraljevu (uključujući i višestruko marginalizovane grupe), kako bi se definisale potrebe i prioriteti građana, ali i ključni oblici neravnopravnosti u gradu Kraljevu.

Konsultacije su održane tokom jula meseca u Kraljevu u okviru dve fokus grupne diskusije. U prvoj su učestvovalе žene i muškarci različitih socio-demografskih karakteristika, a u drugoj žene iz marginalizovanih grupa (žene sa invaliditetom, interno raseljena lica, žene sa sela, majke dece sa invaliditetom, žene žrtve nasilja).

Kao glavni oblici neravnopravnosti percipiraju se nejednaka raspodela poslova u domaćinstvu, nedovoljna vidljivost žena u odlučivanju, kao i rodni stereotipi u oblasti rada i političkog odlučivanja. Građani i građanke generalno nedovoljno učestvuju u kreiranju lokalnih politika i nemaju dovoljno informacija o aktivnostima lokalne samouprave. Kao najčešći razlog navodi se pasivnost građana, koja je uslovljena visokim nepoverenjem građana u institucije i nemotivisanost za učešće u odlučivanju, jer ne veruju da mogu nešto da promene. Građanima/kama takođe nedostaje adekvatan kanal za informisanje o aktivnostima lokalne samouprave, a jedan od predloga je štampanje mesečnog biltena u kojem bi bili publikovani najznačajniji rezultati gradske uprave na mesečnom nivou, kao i izveštaj o budžetskoj potrošnji, što bi svakako doprinelo transparentnosti lokalne vlasti i dobrom upravljanju.

Građani/ke su takođe istakli da nema afirmativnih mera i olakšica za trudnice, mlade majke i penzionere/ke, uključujući povlastice za javni prevoz ili materijalnu podršku trudnicama i porodiljama.²² U vrtiće se primaju deca čija su oba roditelja zaposlena, što je nepovoljno za nezaposlene žene na koje pada sav teret brige o maloj deci.

Građani/ke su istakli nezadovoljstvo infrastrukturom (osvetljenjem) u pojedinim naseljima (Ribnica), kao i neadekvatnim gradskim prevozom.

Najveći problem ipak vide u nezaposlenosti. Neravnopravnost žena i muškaraca je vidljiva i u oblasti zapošljavanja, posebno kada je u pitanju briga o deci i zahtevi poslodavaca u vezi sa roditeljstvom. Imajući u vidu različite oblike kršenja radnih prava (neprijavljivanje radnika, seksualno uzmemiravanje na radnom mestu i prilikom razgovora za posao, pitanja u vezi sa trudnoćom ili majčinstvom prilikom konkurisanja za posao) potrebno je povećati efikasnost inspekcije rada, ali i raditi na razvijanju antidiskriminatorne klime i politike zapošljavanja u gradu. Osim nedostatka radnih mesta, kao najveća prepreka zapošljavanju percipira se korupcija odnosno „zapošljavanje preko veze“. Kao mogućnost za delovanje gradske uprave u ovom pravcu vidi se takođe promocija principa jednakih mogućnosti i transparentnosti pri zapošljavanju.

Građani/ke su takođe veoma nezadovoljni radom Gradske uprave (službenika/ca) i otežanim ostvarivanjem prava usled komplikovanih birokratskih procedura bez ikakvih olakšica. Ipak, najveća prepreka je nedostatak adekvatnog mehanizma koji bi bio u Gradskoj upravi na raspolaganju

²² Tokom javne rasprave predstavnice Centra za socijalni rad podelile su informaciju da od januara 2012. postoji jednokratna pomoć od 10 000 dinara za novorođenčad. Zaključak je da građani i građanke nisu dovoljno obavešteni o postojećim merama podrške lokalne samouprave.

građanima i građankama za prijavu spornih slučajeva i nezadovoljstva radom Gradske uprave i javnih preduzeća, ustanova i institucija čiji je osnivač Grad Kraljevo.

Ženama pripadnicama ranjivih grupa je znatno teže da nađu zaposlenje, a suočavaju se i sa različitim preprekama i diskriminacijom. Ključni problemi žena su:

- **Nemogućnost zapošljavanja**
- **Izloženost porodičnom nasilju bez adekvatne koordinirane reakcije institucija i mehanizama zaštite**
- **Teritorijalna udaljenost žena sa sela, kao i nedostatak ustanova za brigu o deci**
- **Ekonomski položaj žena sa sela koje rade u poljoprivredi ili imaju status pomažućih članova domaćinstva**
- **Neadekvatno i nepravovremeno lečenje materijalno ugroženih žena**
- **Nedostatak grupa za podršku ženama koje su pretrpele nasilje, obolelele od raka, majke dece sa invaliditetom**
- **Otežano ostvarivanje prava na materijalnu nadoknadu, uključujući i dečiji dodatak.**

Na osnovu identifikovanih problema, utvrđeno je da je potrebno predvideti afirmativne mere zapošljavanja za Romkinje i žene koje su pretrpele rodno zasnovano nasilje. Isto tako potrebno je ustanoviti afirmativne mere i pomoć ženama za pokretanje sopstvenog biznisa (od pisanja biznis plana, preko podrške u finansiranju, koja bi prevazilazila 100.000,00 dinara godišnje). Deci i ženama sa sela bi bilo višestruko korisno ustanoviti besplatan javni prevoz, kao i adekvatnije ustanove za brigu o deci.

Od izuzetnog je značaja raditi na uspostavljanju koordiniranog odgovora institucija u slučajevima rodno zasnovanog nasilja. U cilju pružanja podrške osobama koje su pretrpele nasilje u porodici važno je unaprediti i učiniti efikasnijim rad policije, centra za socijalni rad i tužilaštva. Prema podacima dobijenim iz fokus grupa, koordinirani odgovor institucija trenutno je neadekvatan potrebama korisnika i korisnica.

Politička uloga

Član 7. – Dobra uprava i savetovanje

2. Potpisnica prihvata da će se širom sfere njenih nadležnosti kvalitet strategija i upravljanja najverovatnije poboljšati ukoliko svi na koje se one odnose budu imali priliku da u odlučujućoj fazi budu konsultovani, kao i da je važno da ženama i muškarcima u praksi bude dat jednak pristup relevantnim informacijama i podjednaka mogućnost reagovanja.

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Ciljevi Lokalnog akcionog plana

Lokalni akcioni plan namenjen je lokalnoj upravi grada Kraljeva kako bi se implementirala načela i obaveze preuzete potpisivanjem *Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou*, ali i nacionalni normativni i strateški okvir. Uspostavljanje institucionalnog okvira, izgradnja kapaciteta, usvajanje i primena procedura za rodnu procenu politika i poštovanje principa jednakih mogućnosti u javnim politikama na nivou grada su preduslovi unapređenja položaja žena i muškaraca i poboljšanje uslova života. Značajan deo ciljeva i aktivnosti je usmeren na uspostavljanje institucionalnog okvira i sistemskih rešenja za uvođenje rodne perspektive u lokalne politike (mere i programe) i aktivnosti institucija, dok je jedan manji deo usmeren na rešavanje praktičnih potreba žena i muškaraca. Prvenstveno zbog toga što je lokalnim akcionim planom potrebno predvideti sistemska rešenja koja će omogućiti kontinuiranu procenu javnih politika i potreba građana i građanki, a time i odgovarati na njihove potrebe i uvažavati interese lokalnog stanovništva.

Lokalni akcioni plan izrađuje se za period od četiri godine, pri čemu je četvrta godina predviđena za evaluaciju sprovođenja LAP-a, kao i pripremu plana aktivnosti za naredni period. Na osnovu analize stanja definisane su prioritetne oblasti za naredne tri godine, uključujući i obezbeđivanje preduslova za aktivnosti u narednom periodu.

Imajući u vidu raspoložive resurse, kao i prioritete, radna grupa za izradu LAP-a na osnovu analize stanja i identifikovanih prioritetnih oblasti, odabrala je prioritete za naredne četiri godine, imajući u vidu pre svega implementaciju Povelje.

U okviru strateških oblasti definisan je strateški cilj koji je potrebno ostvariti do kraja 2016. godine i pojedinačni ciljevi. Indikatori, koji treba da omoguće praćenje i evaluaciju sprovođenja LAP-a su definisani kvantitativno i kvalitativno.

Ključne oblasti lokalne samouprave po Povelji su da sprovodi rodnu procenu svojih politika, da obezbedi ravnopravnost u pristupu uslugama, kao i učešće različitih grupa u odlučivanju, ali i da obezbedi adekvatne usluge. Imajući u vidu praktične probleme u gradu, rodno zasnovano nasilje, odnosno zaštita žrtava i suzbijanje nasilja, pokazalo se kao najznačajniji problem.

Tako su strateške oblasti LAP-a definisane prema oblastima Povelje:

I Opšti okvir za ravnopravnost i politička uloga

U okviru ove oblasti Povelje definisana su dva strateška cilja: izgradnja institucionalnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu i povećanje učešća žena u procesima donošenja odluka. Ovi strateški ciljevi definišu preduslove i uspostavljanje institucionalnih kapaciteta za sprovođenje rodne procene politika i kontinuirano poštovanje principa ravnopravnosti u okviru lokalnih politika. Osim izgradnje institucionalnih kapaciteta, ova strateška oblast definiše i poštovanje principa ravnopravnosti u okviru lokalnog planiranja i održivog razvoja, konkretno unapređenja položaja žena na tržištu rada, koji je u Kraljevu nepovoljniji od položaja muškaraca.

Za svaki strateški cilj definisani su pojedinačni ciljevi:

STRATEŠKI CILJ 1: Izgradnja institucionalnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu
--

U okviru ovog strateškog cilja, kao ključne prepreke identifikovani su nedovoljni kapaciteti i vidljivost lokalnog tela za ravnopravnost polova, nedostatak rodno osjetljivih podataka i kontinuiranog praćenja položaja žena i muškaraca u gradu Kraljevu, nepostojanje prakse rodne procene politika i rodno osjetljivih razvojnih planova i lokalnih politika. Imajući u vidu obaveze preuzete Poveljom definisana je i potreba za jasnijim obavezivanjem na ravnopravnost i uspostavljanjem mehanizama koji će garantovati ravnomeran pristup lokalnim resursima, za žene i muškarce.

Pojedinačni ciljevi su:

1.1 Povećani kapaciteti, nadležnosti i vidljivost tela za ravnopravnost polova

Pod povećanim kapacitetima i nadležnostima tela za rodnu ravnopravnost podrazumeva se prvenstveno otklanjanje prepreka za funkcionisanje ovog tela identifikovanih ne samo u gradskoj upravi Kraljeva, već i u većini lokalnih samouprava u Srbiji. Ovaj cilj predviđa jasno definisanje nadležnosti lokalnog tela za ravnopravnost polova, procedura i oblika saradnje sa drugim organima i telima lokalne samouprave, ali i obezbeđivanje aktivne uključenosti Komisije za ravnopravnost polova u donošenje odluka od strane Skupštine Grada.

Isto tako, potrebno je kontinuirano raditi na povećanju nivoa znanja i veština Komisije za ravnopravnost polova, kako bi na adekvatan način mogla da sprovodi svoje nadležnosti, prvenstveno u delu rodne procene, kako bi Komisija mogla da pruža podršku drugim odeljenjima i službama lokalne samouprave u kontinuiranom sprovođenju i praćenju ostvarenosti principa rodne ravnopravnosti u okviru lokalnih politika.

Kako bi se obezbedilo praćenje rada i rezultata Komisije, ovo telo izrađuje godišnji plan aktivnosti i podnosi godišnji izveštaj o radu Skupštini Grada. Takođe, godišnjim planom aktivnosti utvrdiće se sredstva potrebna za realizaciju aktivnosti Komisije.

1.2 Uspostavljen sistem praćenja položaja žena i muškaraca u gradu Kraljevu i povećana dostupnost rodno osjetljivih podataka

Kao jedna od prepreka ne samo procene stanja ravnopravnosti, već i kreiranja i praćenja lokalnih politika i programa jeste nedostatak statističkih podataka i pokazatelja o položaju žena i muškaraca. U skladu sa tim, ali i obavezom definisanom članom 40 Zakona o ravnopravnosti polova, potrebno je uspostaviti sistem prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka razvrstanih po polu, u okviru službene evidencije institucija i organizacija. Ovaj sistem uključuje vrstu podataka koji se prikupljaju, nadležne institucije, periodiku prikupljanja, način objavljivanja podataka kako bi bili dostupni javnosti, ali i njihovo dostavljanje Komisiji za ravnopravnost polova, kao nadležnoj za praćenje stanja ravnopravnosti. Osnov za rodnu statistiku biće službena evidencija institucija i organizacija, uključujući i gradsku upravu i to u okviru oblasti na koje se odnosi Nacionalna strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti.

Uspostavljanje sistema rodno osetljive statistike podrazumeva i sprovođenje specijalizovanih istraživanja rodni nejednakosti, kao što su korišćenje vremena, uzroci neaktivnosti žena i rodno osetljive analize budžeta (dok se ovo ne uspostavi kao redovna praksa lokalne samouprave). Cilj ovih istraživanja je da se sagledaju uzroci i posledice postojećih oblika rodni nejednakosti, kako bi lokalne politike i programi u većoj meri odgovarali realnim potrebama.

1.3 Uvođenje rodne perspektive u gradske aktivnosti i institucije čiji je osnivač lokalna samouprava

U prve tri godine implementacije LAP-a uspostaviće se preduslovi za kontinuiranu rodnu procenu lokalnih politika. Rodna procena treba da bude sastavni deo poslovanja i aktivnosti odeljenja i službi lokalne samouprave i institucija čiji je osnivač. Zbog toga je ključni preduslov informisanje i edukacija zaposlenih u ovim institucijama, kako bi sprovodili rodnu analizu u sklopu svojih redovnih aktivnosti, tako i tokom planiranja i evaluacije. Rodna procena podrazumeva analizu korisnika/ca programa po polu, resursa koji su raspodeljeni na žene i muškarce u okviru programa, evaluaciju rezultata programa (projekta, dodela sredstava iz budžeta i sl.). Kako bi ovaj sistem bio održiv potrebno je osposobiti zaposlene u lokalnoj samoupravi za sprovođenje rodne procene, koja u tom slučaju ne bi zahtevala dodatna sredstva za angažovanje spoljnih konsultanata/kinja.

Osim toga rodna procena je potrebna pri donošenju odluka Skupštine grada i Gradskog veća, kako bi se osiguralo da posledice odluka budu u jednakoj meri povoljne za žene i muškarce i obezbeđuju princip jednakih mogućnosti i unapređuju položaj žena. Rodnu procenu ovih odluka u sklopu svog mandata vrši Komisija za ravnopravnost polova.

LAP-om je takođe predviđena i izrada rodno osetljivih akcionih planova vrtića, imajući u vidu nedovoljno dostupne usluge brige o deci u gradu Kraljevu, ali i potrebu da se sa izmenama rodni stereotipa koji uzrokuju neravnopravnost počne od najnižih nivoa obrazovanja. LAP-om je predviđena podrška gradskoj predškolskoj ustanovi pri izradi akcionog plana, razmena iskustava i praksi i sredstva za implementaciju predviđenih aktivnosti.

1.4 Obavezivanje na ravnopravnost i promocija principa jednakih mogućnosti

Obavezivanje na ravnopravnost podrazumeva javno definisanu politiku rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu od strane gradske uprave, kojom se ujedno promoviše i Evropska povelja za ravnopravnost žena i muškaraca. Ovaj cilj uključuje aktivnosti u tri segmenta: garantovanje poštovanja principa jednakih mogućnosti, promovisanje ravnopravnosti polova i povećanje vidljivosti žena i aktivne mere za uključivanje različitih grupa građana/ki u donošenje odluka čime se obezbeđuje da njihove potrebe i interesi budu prepoznati u javnim politikama što doprinosi principu dobrog upravljanja.

Osim Odluka koje ustanovljava lokalna samouprava (o poštovanju principa jednakih mogućnosti prilikom zapošljavanja i napredovanja i korišćenju rodno osetljivog jezika u službenoj komunikaciji u okviru gradske uprave), ovaj cilj će se ostvarivati i u okviru aktivnosti institucija kulture, komunalnih službi i javnih preduzeća, kroz vizuelnu promociju vidljivosti žena i muškaraca u javnim prostorima. Takođe, Komisija za dodelu i promenu naziva ulica će razmotriti imenovanje ulica po znamenitim ženama iz Kraljeva.

1.5 Uvođenje principa rodne ravnopravnosti u programe zapošljavanja i samozapošljavanja u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova

Filijala Nacionalne službe za zapošljavanje u Kraljevu, u saradnji sa lokalnom samoupravom, ali i samostalno, realizuje aktivne mere zapošljavanja, ali i druge programe koji imaju za cilj zapošljavanje ili kvalifikaciju lica na evidenciji. S druge strane, gradska uprava iz lokalnog budžeta izdvaja sredstva za ekonomski razvoj, što uključuje podršku zapošljavanju i samozapošljavanju, podstičaje u poljoprivredi i druge mere.

Nepovoljniji položaj žena na tržištu rada uslovljen je niskom stopom aktivnosti žena, diskriminacijom na tržištu rada, nedovoljnom informisanošću i drugim faktorima. Kroz predviđene aktivnosti radiće se na uvođenju principa jednakih mogućnosti i rodne ravnopravnosti pri zapošljavanju i samozapošljavanju, edukaciji zaposlenih u relevantnim službama, uvođenju rodne ravnopravnosti u fondove i programe za koje su izdvojena podsticajna sredstva a čiji je osnivač Grad Kraljevo, kao i u programe i usluge NSZ-a – a sve u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova. Takođe, predviđene su aktivnosti promocije preduzetništva među mladima (podjednako mladićima i devojkama) i manje zastupljenim polom.

STRATEŠKI CILJ 2: Povećanje učešća žena u donošenju odluka

Povećanje učešća žena u donošenju odluka predstavlja preduslov demokratičnosti i ravnopravnosti lokalnih politika i ne uključuje samo učešće žena, već i različitih grupa u nepovoljnijem položaju u formulisanju lokalnih politika. Kao ključne karakteristike i prepreke učešća žena u lokalnim politikama identifikovane su: podzastupljenost žena u organima izvršne vlasti, nedovoljna uključenost žena u odlučivanje na lokalnom nivou, u okviru Saveta mesnih zajednica, što se posebno odnosi na seoske mesne zajednice i žene sa sela i nedovoljna vidljivost i aktivnost političarki na inicijativama za rodno osetljive lokalne politike.

U skladu sa tim definisani su sledeći pojedinačni ciljevi:

2.1 Povećanje učešća žena na mestima izvršne vlasti i u predstavničkim telima

Ovaj cilj podrazumeva primenu nacionalnog institucionalnog okvira, pre svega Zakona o ravnopravnosti polova i predviđa ustanovljavanje kvota za pozicije izvršne vlasti, imenovana i postavljena lica, od najmanje 30 % manje zastupljenog pola u skladu sa Zakonom. Pokazalo se da izmene izbornog zakonodavstva nisu dovoljne, posebno jer se ne odnose na pozicije izvršne vlasti.

2.2 Povećanje učešća žena u Savetima mesnih zajednica

Prikupljeni podaci pokazuju da su žene prisutne sa manje od 15 % u Savetima mesnih zajednica i da je paralelno sa ustanovljavanjem kvote za izborne liste, potrebno raditi na informisanju i osnaživanju žena za učešće u odlučivanju na lokalnom nivou.

2.3 Povećanje vidljivosti političarki i njihove aktivnosti na uvođenju rodne perspektive u lokalne politike

Ovaj cilj podrazumeva povećanu informisanost i senzibilisanost političarki u Kraljevu (odbornica i članica političkih stranaka), kao i jačanje njihove međusobne saradnje, ali i saradnje sa političarkama na evropskom nivou, kojima se doprinosi njihovom aktivnijem učešću u donošenju odluka.

II Uloga pružanja usluga

Uloga lokalne samouprave kao pružaoca usluga definisana je Evropskom poveljom i podrazumeva adekvatan pristup uslugama koje realizuje i finansira lokalna samouprava, ali i obezbeđivanje usluga koje odgovaraju potrebama različitih grupa građana i građanki. Na osnovu analize stanja identifikovano je da su grupe u posebno nepovoljnom položaju, one kojima je otežan pristup uslugama: žene sa iskustvom porodičnog nasilja, samohrane majke, Romkinje, interno raseljena lica i žene sa sela. Unapređenje položaja marginalizovanih grupa zahteva dugoročne aktivnosti i rešavanje širih socio-ekonomskih problema koji oblikuju nepovoljni položaj pripadnika/ca ovih grupa. Kao značajan nedostatak usluga koje obezbeđuje lokalna samouprava pokazala se neadekvatna zaštita žena koje su pretrpele porodično nasilje, kao i neadekvatno procesuiranje nasilja. Tako je ova oblast definisana kao strateški cilj, posebno imajući u vidu sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja na nacionalnom nivou.

STRATEŠKI CILJ 3: Unapređenje sistema zaštite žena žrtava rodno zasnovanog, partnerskog i nasilja u porodici

Postojeći kapaciteti u gradu Kraljevu, uključujući institucije koje finansira Grad i republičke institucije na lokalnom nivou su nedovoljni odnosno, nisu se pokazali dovoljno efikasni u suzbijanju nasilja nad ženama.

Evidentan je i nedostatak međusektorske saradnje i/ili umreženosti i usklađenosti rada svih relevantnih institucija i specijalizovanih nevladinih organizacija.

Pored toga identifikovane su još neki nedostaci zbog kojih se problem nasilja u porodici ne rešava efikasno u Kraljevu - nepoštovanje Protokola o saradnji, nedostatak mehanizama za praćenje postupanja institucija, ali i neosnaženost žrtava, nedovoljna informisanost i prihvatljivost nasilja u široj zajednici.

Do sada od strane Grada Kraljeva nije postojala sistematska podrška rešavanju problema nasilja u porodici u Kraljevu, osim minimalne finansijske podrške radu SOS službe u vidu donacija udruženjima građana/ki.

U skladu sa tim su definisani pojedinačni ciljevi:

3.1 Unapređenje rada institucija na suzbijanju nasilja nad ženama

Ovaj cilj podrazumeva podizanje nivoa znanja zaposlenih u lokalnim institucijama, ali i potrebne mere na uspostavljanju čvrste i kontinuirane saradnje. Nadležnosti, način postupanja, razmena informacija i drugi detalji definišaću se usvajanjem protokola o saradnji institucija na lokalnom nivou, koji je za nivo Srbije razvijen u sklopu sprovođenja Strategije za suzbijanje seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.

Osim toga potrebno je učiniti institucije dostupnije ženama izloženim nasilju, kroz uspostavljanje i rad mobilnog tima.

Kako bi se obezbedilo poštovanje Protokola, ali i kontinuirano praćenje broja slučajeva nasilja i postupanja institucija u okviru Saveta za bezbednost ili drugog organa lokalne samouprave,

predstavnicima/e nadležnih institucija, gradskog veća i odbornici/e pratiće rad institucija, funkcionisanje mobilnog tima.

Predviđenim aktivnostima potrebno je obezbediti efikasnije procesuiranje svakog prijavljenog slučaja nasilja, kroz saradnju sa ženskim grupama i drugim organizacijama za podršku žrtvama nasilja.

3.2 Podizanje svesti javnosti o neprihvatljivosti rodno zasnovanog nasilja i oblicima zaštite

Pretpostavlja se da je broj slučajeva nasilja znatno veći od broja koji bude prijavljen institucijama. Kao uzroci su definisani nedovoljna osnaženost žrtava za prijavljivanje nasilja, nedovoljna informisanost o institucijama i oblicima zaštite, nedovoljno poverenje u institucije i oblike zaštite. Zbog toga je potrebno sprovesti kampanju na nivou grada, kojom će se šira javnost i potencijalne žrtve informisati o značaju prijavljivanja nasilja, oblicima zaštite, ali i kojom će se poslati jasna poruka o neprihvatljivosti nasilja nad ženama.

"Ako želimo da stvorimo društvo zasnovano na ravnopravnosti, veoma je važno da lokalna i regionalna vlast uzmu u obzir rodni aspekt pri kreiranju strategija, vođenju svojih organizacija, kao i u svakodnevnoj praksi. A u današnjem i sutrašnjem svetu, pravo na ravnopravnost između muškaraca i žena je takođe ključ našeg ekonomskog i društvenog uspeha – ne samo na evropskom i državnom nivou, već i na nivou regiona, u gradovima i u lokalnim zajednicama."

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnom nivou

Tabelarni prikaz ciljeva i aktivnosti Lokalnog akcionog plana

Strateški cilj 1: Izgradnja institucionalnog okvira za sprovođenje politika rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu					
Indikator 2016: : Uspostavljene mere i procedure za formulisanje, implementaciju i praćenje rodno osetljivih lokalnih politika					
Pojedinačni cilj 1.1: Povećani kapaciteti, nadležnosti i vidljivost tela za ravnopravnost polova			Indikator: Broj podnetih i usvojenih inicijativa Komisije za ravnopravnost polova grada Kraljeva		Rok: decembar, 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi potrebni resursi 23	Rokovi
1.1.1 Osnivanje tela za rodnu ravnopravnost kao stalnog radnog tela Skupštine Grada Kraljeva	- Odluka o osnivanju tela sa definisanim nadležnostima u skladu sa aktivnostima definisanim LAP-om i obavezama predviđenim Poveljom - Ustanovljene obaveze učešća predstavnika/ca Komisije za ravnopravnost polova u izradi strateških i razvojnih dokumenata i namenskih fondova - Izmene Statuta Grada Kraljeva	Službeni glasnik Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	Radna grupa za praćenje sprovođenja LAP-a Odbornici/e	Budžet Grada za 2012. Resursi Gradske uprave	Prvo godišnje zasedanje Skupštine grada Kraljeva 2013.

²³ Izvori finansiranja u najvećem broju slučajeva podrazumevaju budžet Gradske uprave i druge resurse (prvenstveno administrativne, prostorne, ljudske resurse gradske uprave i ostalih institucija u gradu Kraljevu), međutim predviđeni su i drugi izvori finansiranja, pre svega donatorska sredstva. Budžet potreban za LAP je potrebno definisati detaljnim godišnjim planom akcije i predvideti i usvojiti budžetska izdvajanja.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.1.2 Izrada godišnjeg plana rada Komisije za ravnopravnost polova Grada Kraljeva	Godišnji plan	Izveštaj sa sednice Komisije za ravnopravnost polova grada Kraljeva Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	Članovi/ce Komisije za ravnopravnost polova Grada Kraljeva	Resursi Gradske uprave	Jun 2013.
1.1.3 Permanentna edukacija članova/ica Komisije za ravnopravnost polova u oblasti rodne analize, rodnog budžetiranja i politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou	Održano dve obuke godišnje Najmanje 80 % članova/ca Komisije za ravnopravnost polova prošlo najmanje 24 sata obuke godišnje po osobi	Informacije iz analize procene napretka (rezultati testa pre i posle obuke) Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Komisija za ravnopravnost polova - Specijalizovana udruženja građana/ki - Spoljni/e stručnjaci/kinje	Budžet Grada za 2013, 2014, 2015.	Decembar, 2013, 2014, 2015.
1.1.4 Informisanje donosioca/teljki odluka i zaposlenih u gradskoj upravi o aktivnostima Komisije i stanju rodne ravnopravnosti u gradu Kraljevu objavljivanjem izveštaja i organizovanjem sastanaka	- Najmanje 4 održana sastanka godišnje - Objavljena 4 godišnja izveštaja na internet sajtu gradske uprave - Izveštaji predstavljeni Skupštini grada	- Izveštaj o radu Komisije - Internet sajt grada Kraljeva - Zapisnici sa sednica Skupštine grada	Komisija za ravnopravnost polova	Budžet Grada i drugi resursi Gradske uprave	Decembar 2013, 2014, 2015, 2016.
1.1.5 Uspostavljanje sistema finansiranja aktivnosti Komisije za ravnopravnost polova na osnovu Godišnjeg plana aktivnosti	Budžetom obezbeđeno najmanje 60 % sredstava planiranih godišnjim planom Komisije za ravnopravnost polova	Izvršenje budžeta grada Kraljeva	- Komisija za ravnopravnost polova - Odeljenje za finansije - Odbornici/e	Budžet Grada za 2013, 2014, 2015, 2016.	Oktobar – decembar 2013, 2014, 2015, 2016.

Pojedinačni cilj 1.2: Uspostavljen sistem praćenja položaja žena i muškaraca u gradu Kraljevu i povećana dostupnost rodno osetljivih podataka				Indikator: Minimum 50 % službi, ustanova i preduzeća kod kojih su dostupni rodno razvrstani podaci	Rok: decembar 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.2.1 Razvijanje sistema vođenja rodno osetljive statistike u službenoj evidenciji organa lokalne samouprave (uključujući preduzeća i ustanove) na osnovu NAP-a i Evropske povelje koji uključuje vrstu i obim podataka, nadležne službe i institucije i periodiku prikupljanja podataka	- Identifikovani nedostaci u podacima na osnovu analize stanja i službene evidencije institucija - Razvijen model statistike - Utvrđen način i periodika prikupljanja rodno razvrstanih podataka - Poslato minimum 15 zahteva za dostavljanje rodno razvrstanih podataka godišnje službama, institucijama i preduzećima - Uspostavljen sistem vođenja statistike na osnovu najboljih praksi u Srbiji i dostupnih informacija dobrih evropskih praksi - Usvojen akt koji obavezuje gradska preduzeća, ustanove i službe na vođenje podataka razvrstanih po polu - Minimum 3 informativna sastanka godišnje između Komisije za ravnopravnost polova i gradskih preduzeća, ustanova i službi	- Službena evidencija gradske uprave - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Komisija za ravnopravnost polova Radna grupa za praćenje LAP-a - Spoljni stručnjaci/ kinje	Budžet Grada za 2013. Budžet Grada za 2014. Donatorska sredstva (po projektu)	Decembar, 2014.
1.2.2 Diseminacija rodno osetljivih podataka	Godišnji izveštaj o stanju rodne ravnopravnosti Minimum 3 lokalna medija predstavila izveštaj javnosti	Internet sajt Grada Kraljeva	-Komisija za ravnopravnost polova Grada Kraljeva	Budžet Grada Resursi gradske uprave.	Decembar 2014, 2015, 2016.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.2.3 Sprovođenje istraživanja: o korišćenju vremena - izrada 'budžeta vremena'	Rezultati istraživanja	Publikacija Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Komisija za ravnopravnost polova - Specijalizovana udruženja građana/ki - Spoljni/e stručnjaci/kinje	Donatorska sredstva	Avgust 2014.
1.2.4 Istraživanje uzroka neaktivnosti i dugoročne nezaposlenosti žena i muškaraca i uporedni pregled	Rezultati istraživanja	Publikacija Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Komisija za ravnopravnost polova - Spoljni/e stručnjaci/kinje - Specijalizovana udruženja građana/ki - NSZ	Donatorska sredstva	Decembar, 2015.
1.2.5 Rodna analiza budžeta Grada Kraljeva za 2014. i izrada preporuka za budžet 2015.	Najmanje 3 rodno osetljive budžetske linije u budžetu za 2015.	Izveštaj o analizi budžeta Budžet grada 2015.	- Komisija za ravnopravnost polova - Odeljenje za privredu i finansije - Odbornici/e - Specijalizovana udruženja građana/ki	Donatorska sredstva Resursi Gradske uprave	Oktobar 2014.

Pojedinačni cilj 1.3: Uvođenje rodne perspektive u aktivnosti gradske uprave i institucije čiji je osnivač lokalna samouprava				Indikator: Broj rodno osetljivih strateških dokumenata i budžetskih linija u gradu	Rok: decembar 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.3.1 Edukacija zaposlenih u institucijama, javnim preduzećima i ustanovama, službama i odeljenjima lokalne uprave za uvođenje rodne perspektive u razvojne planove, fondove i planove rada	Održano minimum 36 sati tematske obuke Obukama obuhvaćen minimum 40 % gradskih preduzeća, ustanova, institucija, službi i odeljenja Minimum 20 učesnika/ka po obuci Povećan nivo znanja učesnika/ka za minimum 20 %	Informacije iz analize procene napretka (rezultati testa pre i posle obuke) Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	Gradska uprava Komisija za ravnopravnost polova Spoljni/e stručnjaci/kinje	Donatorska sredstva	Novembar 2015.
1.3.2 Izrada rodno osetljivih razvojnih planova rada preduzeća, ustanova, službi, odeljenja i institucija	Najmanje 5 rodno osetljivih planova	Godišnji planovi rada za period 2015 - 2016. Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Preduzeća, ustanove, institucije, odeljenja i službe koje se finansiraju iz budžeta - Komisija za ravnopravnost polova	Budžet Grada Resursi Gradske uprave	Novembar 2015.
1.3.3 Budžetska alokacija sredstava za vrtiće koji će uvesti program ravnopravnosti (eksperimentalno u dva vrtića, u gradu i u selu)	Izdvojena sredstva za minimum dva vrtića (jedan u gradu i jedan u selu) Korišćene usluge profesionalnih edukatora/ki iz inostranstva ili dobrih praksi iz Srbije Obezbeđena relevantna edukativna i didaktička sredstva	Budžet grada za 2014 Izveštaj spoljne evaluacije o radu vrtića Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Odbornici/e - Predškolska ustanova "Olga Jovičić Rita"	Budžet Grada 2014. Donatorska sredstva	Pri usvajanju budžeta za 2014.

Pojedinačni cilj 1.4: Obavezivanje na ravnopravnost i promocija principa jednakih mogućnosti				Indikator: Minimum 3 afirmativne mere	Rok: decembar 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.4.1 Usvajanje akta kojim se uvodi obaveza korišćenja rodno osetljivog jezika u javnu i internu komunikaciju lokalne uprave	Usvojen akt	Službeni glasnik	- Komisija za ravnopravnost polova - Odbornici/e - Spoljni/e saradnici/e	Budžet Grada Resursi Gradske uprave	April 2015.
1.4.2 Povećanje vidljivosti ravnopravnosti u javnom prostoru kroz vizuelne predstave (na primer: imenovanje ulica po poznatim ženama iz Kraljeva, organizovanje izložbi i promotivnih materijala o znamenitim Kraljevčankama, muškarci i žene vidljivi na znakovima u javnim prostorima, marketinški i promotivni materijal u skladu sa rodnom ravnopravnošću).	Najmanje 3 pozitivne vizuelne predstave	Odluke gradske uprave	- Komisija za ravnopravnost polova - Ustanove kulture - Savet za imenovanje i promenu naziva ulica - Javna preduzeća, itd.	Budžet Grada Resursi Gradske uprave	April 2015.
1.4.3 Oglašavanje radnih mesta poštujući principe ravnopravnosti polova u gradskoj upravi i svim ustanovama i organizacijama čiji je osnivač lokalna samouprava	Minimum 90 % oglasa za radna mesta poštuju principe rodne ravnopravnosti; Komisija za ravnopravnost polova uputila uputstvo za oglašavanje radnih mesta po principima rodne ravnopravnosti u minimum 70 % službi Gradske uprave i svim ustanovama i organizacijama čiji je osnivač lokalna samouprava	Oglasi za radna mesta, položaje i funkcije Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Službe za upravljanje ljudskim resursima u gradskoj upravi i javnim - Komisija za ravnopravnost polova u nadzornoj ulozi	Resursi Gradske uprave	Decembar 2016.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.4.4 Obezbeđivanje učešća manje zastupljenog pola i pripadnika/ca višestruko marginalizovanih grupa u donošenju lokalnih razvojnih i drugih dokumenata kroz adekvatno informisanje i saradnju sa civilnim sektorom	- Najmanje 30 % manje zastupljenog pola prisutno na javnim raspravama - Najmanje jedno udruženje građana/ki koje se bavi unapređenjem položaja žena i/ili višestruko marginalizovanih grupa uključeno u izradu lokalnih razvojnih planova	- Zapisnici sa javnih rasprava i izveštaji o izradi razvojnih dokumenata - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa.	- Komisija za ravnopravnost polova - Odeljenja/službe gradske uprave - Specijalizovana udruženja građana/ki	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave - Donatorska sredstva	Decembar 2015, Decembar 2016.
1.4.5 Priprema i izdavanje mesečnog biltena o planovima i radu lokalne samouprave i informisanje građana/ki o RR i pravima i napretku u sprovođenju LAP-a	- 500 štampanih i podeljenih biltena na mesečnom nivou od čega je 200 podeljeno u seoskim naseljima - bilten sadrži minimum 8 strana - anketa o informisanosti građana/ki dva puta godišnje	- Rezultati ankete - Izveštaj o distribuciji biltena sa brojem podeljenih primeraka po naselju - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa.	- Gradska služba za informisanje - Skupština grada Kraljeva - Komisija za ravnopravnost polova - Kancelarije mesnih zajednica - Specijalizovana udruženja građana/ki	- Budžet grada za 2014. - Budžet grada za 2015. - Budžet grada za 2016. - Resursi Gradske uprave	Decembar 2014, Decembar 2015, Decembar 2016.
1.4.6 Organizacija javnih rasprava o rezultatima realizacije LAP-a i/ili pitanjima ravnopravnosti žena i muškaraca u Kraljevu, i učešće građana i građanki u podjednakom broju	Najmanje jedna javna rasprava godišnje	- Izveštaj o sprovođenju LAP-a - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa.	- Radna grupa za izradu i praćenje sprovođenja LAP-a - Komisija za ravnopravnost polova	- Resursi Gradske uprave	Decembar 2013, Decembar 2014, Decembar 2015, Decembar 2016.

Pojedinačni cilj 1.5: Uvođenje principa rodne ravnopravnosti u programe zapošljavanja i samozapošljavanja u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova				Indikator: Za 20 % povećan broj manje zastupljenih korisnika/ca programa koje sprovodi NSZ i gradska uprava	Rok: decembar 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.5.1. Edukacija zaposlenih u NSZ i drugim institucijama iz oblasti rada i zapošljavanja - za primenu principa rodne ravnopravnosti u delokrugu njihovog rada	Povećan nivo znanja za 50 % Održano minimum 24 sata obuke Minimum 20 % zaposlenih godišnje prošlo obuku	Informacije iz analize procene napretka (rezultati testa pre i posle obuke) Izveštaj sa obuke i prateći materijal Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- NSZ - Komisija za ravnopravnost polova - Specijalizovana udruženja - Spoljni stručnjaci i stručnjakinje	- Resursi NSZ - Resursi Gradske uprave - Spoljni donatori	Decembar 2014, Decembar 2015, Decembar 2016.
1.5.2 Podsticanje poslodavaca da u zahtevima prema NSZ poštuju princip ravnopravnosti polova, kao i u oglasima za radna mesta koje objavljuju i promocija zapošljavanja u netradicionalnim zanimanjima za žene i muškarce i dr. u skladu sa članom 22. Zakona o ravnopravnosti polova	Broj poslodavaca koji se obraćaju NSZ i koji poštuju princip jednakih mogućnosti u zahtevima prema NSZ povećan za 30% Broj intervencija koje je NSZ imao upućujući poslodavce na Zakon o ravnopravnosti polova	Službena evidencija NSZ Izveštaj Lokalnog saveta zapošljavanja	- NSZ Kraljevo - Komisija za Lokalni savet zapošljavanja	- Resursi NSZ	Decembar 2014, Decembar 2015, Decembar 2016.
1.5.3. Uvođenje aktivnih mera za poštovanje principa rodne ravnopravnosti u sve programe i usluge koje sprovode NSZ i institucije/službe čiji je osnivač Grad, shodno članu 22. Zakona o ravnopravnosti polova	Identifikovano najmanje 3 institucije/službe koje mogu efikasno da sprovedu afirmativne mere Najmanje 30 % korisnika/ca manje zastupljenog pola učestvuje u okviru sprovođenja programa i usluga identifikovanih institucija	Godišnji izveštaji navedenih institucija Spoljna evaluacija	- NSZ Filijala Kraljevo - Komisija za ravnopravnost polova - Specijalizovana udruženja građana/ki - Spoljni/e stručnjaci/kinje - Grad Kraljevo	- Resursi Gradske uprave - Resursi NSZ-a - Donatorska sredstva	Decembar 2016.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
1.5.4 Uvođenje rodne ravnopravnosti u sve fondove i programe za koje su izdvojena podsticajna sredstva čiji je osnivač Grad Kraljevo	Najmanje 30 % manje zastupljenog pola su korisnici/ce podsticajnih sredstava	Izveštaj o distribuciji fondova i podsticajnih sredstava Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Grad Kraljevo - Komisija za ravnopravnost polova	- Resursi Gradske uprave 2014, 2015, 2016.	Decembar 2016.
1.5.5. Promocija preduzetništva među mladima i manje zastupljenim polom	Minimum jedno okupljanje godišnje (sajam, konferencija, itd) Minimum 5 medijskih promocija godišnje Kod aktivnosti koje su usmerene na mlade zastupljen jednak procenat oba pola Aktivnosti podržane od strane najmanje 3 relevantna aktera Kroz aktivnosti promovisane alternativne ekonomije (npr. zadruge, ekološki održiva ekonomija, socijalna preduzeća, itd.)	Izveštaji projekata i prateći materijal Pres kliping (medijski izveštaji) Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Privredna komora - Regionalna agencija za prostorni i ekonomski razvoj - Specijalizovana udruženja - NSZ - Grad Kraljevo	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave - Donatorska sredstva	Decembar 2013, Decembar 2014, Decembar 2015, Decembar 2016.

Strateški cilj 2: Povećanje učešća žena u donošenju odluka					
Indikator 2016: Najmanje 30 % žena u svim organima vlasti					
Pojedinačni cilj 2.1: Povećanje učešća žena na mestima izvršne vlasti i u predstavničkim telima			Indikator: 30 % žena na mestima izvršne vlasti i u predstavničkim telima		Rok: decembar, 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
2.1.1 Promocija Zakona o ravnopravnosti polova i lobiranje u političkim strankama i gradskoj upravi za njegovu primenu	Najmanje 5 održanih sastanaka godišnje sa predstavnicima/cama političkih stranaka i odborničkih grupa Podeljen info materijal u 80 % stranačkih odbora i u 80 % Skupštine grada i Gradske uprave	Izveštaj o održanim sastancima	- Odbornici/e gradske Skupštine - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada	Decembar 2016.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
2.1.2 Usvajanje izmena Statuta u cilju definisanja kvota za manje zastupljen pol na pozicijama izvršne vlasti i odborničkim mestima	Izmena Statuta grada	Službeni glasnik	- Skupština Grada - Komisija za ravnopravnost polova - Odbornice/ci	- Resursi Gradske uprave	Maj 2015.
2.1.3 Usvajanje izmena Statuta uvođenjem odredbe o najmanje 30 % manje zastupljenog pola u radnim i savetodavnim telima i delegacijama, kao i nadzornim odborima javnih preduzeća	Izмене Statuta	Službeni glasnik	- Skupština Grada - Komisija za ravnopravnost polova - Odbornice/i	- Resursi Gradske uprave	Maj 2015.

Pojedinačni cilj 2.2: Povećanje učešća žena u Savetima mesnih zajednica			Indikator: Minimum 20 % žena u Savetima mesnih zajednica na teritoriji Grada Kraljeva		Rok: decembar, 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
2.2.1 Održavanje sastanaka i tribina sa ženama u seoskim mesnim zajednicama	Najmanje 60 žena koje su učestvovalе na sastancima	Izveštaj sa održanih sastanaka Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Odbornici/e gradske Skupštine - Komisija za ravnopravnost polova - Spoljni saradnici/e	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave	Maj, 2015.
2.2.2 Izmena Odluke o mesnim zajednicama kojima se predviđa kvota od najmanje 30 % žena na izbornim listama za Savete mesnih zajednica	Izmena Odluke	Službeni glasnik	- Saveti mesnih zajednica - Lokalna izborna komisija - Gradska služba za saradnju sa mesnim zajednicama - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave	Maj, 2015.

Pojedinačni cilj 2.3: Povećanje vidljivosti političarki i njihove aktivnosti na uvođenju rodne perspektive u lokalne politike			Indikator: Formirana platforma lokalnih odbornica i najmanje 3 inicijative koje su podnele/podržale, a koje se tiču nekog od ciljeva iz ovog LAP-a		Rok: decembar, 2016.	
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi	
2.3.1 Obuke za osnaživanje žena za odlučivanje u političkim strankama i za rodne aspekte njihovog delovanja	Najmanje 6 održanih treninga sa političarkama iz lokalnih odbora stranaka Održano najmanje 36 sati obuke za minimum 20 učesnica Unapređene veštine i znanja nakon završene obuke	Izveštaj o održanim treninzima i prateći materijal Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Lokalni odbori političkih stranaka - Specijalizovana udruženje građana/ki - Spoljni/e stručnjaci/kinje	- Donatorska sredstva	Decembar 2014.	
2.3.2 Formiranje ženske političke platforme u gradu Kraljevu	Formirana ženska politička platforma kao neformalna grupa Učešće predstavnica / funkcionerki najmanje 4 političke partije – od toga, najmanje jedna najveća opoziciona i najmanje dve vladajuće partije	Odluka o formiranju političke platforme Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Odbornice gradske Skupštine	- Sredstva političkih stranaka	Decembar 2014.	
2.3.3 Obrazovanje članica Platforme za lobiranje za RR na lok. nivou; sprovođenje zajedničkih aktivnosti i podnošenje inicijativa	Najmanje dva održana treninga za članice Platforme Održano najmanje 36 sati obuke za minimum 15 učesnica Sprovedene najmanje 3 zajedničke aktivnosti/inicijative	Izveštaj i evaluacija o održanim treninzima	- Članice platforme - Odbori političkih stranaka	- Donatorska sredstva - Sredstva političkih partija	Decembar 2014.	
2.3.4 Učešće političarki u procesu povezivanja gradova na evropskom nivou: razmena iskustva sa političarkama iz Evrope i učešće političarki u aktivnostima CEMR-a i sličnih organizacija	Najmanje 5 predstavnica Kraljeva učestvuje u aktivnostima CEMR-a i/ili drugih međunarodnih inicijativa na temu rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou	Izveštaj o sprovedenim aktivnostima	- Članice platforme - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave	Decembar 2016.	

Strateški cilj 3: Unapređenje sistema zaštite žrtava rodno zasnovanog, partnerskog i nasilja u porodici					
Indikator 2016: Broj procesuiranih slučajeva pred tužilaštvom porastao za 20 % u odnosu na 2012.					
Pojedinačni cilj 3.1: Unapređenje rada institucija na suzbijanju nasilja nad ženama			Indikator: Uspostavljen sistem saradnje institucija i unapređene postojeće usluge		Rok: decembar, 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
3.1.1 Potpisivanje Protokola o saradnji koji je razvijen u okviru sprovođenja nacionalne strategije za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja	Minimum 5 institucija koje su potpisale Protokol U okviru Protokola predviđeno telo za praćenje sprovođenja Protokola	Potpisan Protokol	- Gradska uprava - Zdravstvene ustanove - Policija - Tužilaštvo - Centar za socijalni rad - Specijalizovana udruženja građana/ki - Sud - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave - Resursi uključenih institucija	Decembar 2013.
3.1.2 Edukacija zaposlenih u lokalnim institucijama za unapređenje saradnje u postupanju na lokalnom nivou	30 zaposlenih iz: policije, CSR, zdravstvenih ustanova, tužilaštva i suda prošlo obuku Minimum 12 sati obuke	Izveštaji o održanim obukama	- Komisija za ravnopravnost polova - Specijalizovana	- Budžet Grada - Donatorska sredstva	Jun 2014.
3.1.3 Obrazovanje voditeljica grupa samopomoći (CSR, SOS služba i Medicinski centar) i uspostavljanje i promocija grupa samopomoći (po modelu „Moć promene”)	Minimum 15 učesnica prošlo minimum 24 sata obuke Formirana minimum jedna grupa samopomoći u okviru Centra za socijalni rad Podeljeno minimum 500 info lifleta Emitovana 3 medijska sadržaja	Izveštaji o održanim edukacijama Izveštaj o radu grupa Medijski izveštaj (pres kliping) Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa.	- Specijalizovana udruženja građana/ki - Centar za socijalni rad - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada - Resursi Centra za socijalni rad - Donatorska sredstva	Decembar 2013.

Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
3.1.4 Unapređenje rada i dostupnosti SOS službe kroz obezbeđeno finansiranje i sprovedene kampanje za informisanje o postojanju službe	Uvedena minimum jedna nova usluga SOS službe (npr. zastupanje, lične konsultacije i/ili drugo) Obezbeđen adekvatan gradski prostor za SOS službu Minimum potrebnih sredstava za rad SOS službe uvršteno u godišnji gradski budžet Minimum 100 postera godišnje postavljeno na javna mesta u gradu Telefonske konsultacije dostupne najmanje četiri puta nedeljno po najmanje 5 sati SOS konsultantkinje prošle najmanje 24 sata obuke godišnje	Budžet Grada Godišnji izveštaj rada SOS službe	- Gradska uprava - Specijalizovano udruženje građana/ki (SOS)	- Budžet Grada za 2014, 2015, 2016. - Donatorska sredstva	Decembar 2014, Decemabr 2015, Decembar 2016.
3.1.5 Formiranje mobilnog tima za hitno postupanje i alokacija budžetskih sredstava za funkcionisanje mobilnog tima	Odluka o formiranju mobilnog tima i memorandum o saradnji Izveštaj rada mobilnog tima predat telu za praćenje sprovođenja Protokola, Komisiji za ravnopravnost polova i lokalnim medijima minimum jednom godišnje Mobilni tim koristi odabranu „check” listu – listu za informacije o slučaju po modelu najbolje prakse	Službeni glasnik Izveštaj rada mobilnog tima koji sadrži monitoring jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Gradska uprava - Policija - Medicinski centar - Centar za socijalni rad - Tužilaštvo - SOS služba (u okviru UG “Fenomena”) - Specijalizovana udruženja građana/ki	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave - Resursi nadležnih institucija - Donatorska sredstva	Mart 2015.
3.1.6 Uspostavljanje tela pri lokalnoj upravi (u okviru Saveta za bezbednost ili slično) za praćenje sprovođenja Protokola o saradnji i broja prijavljenih i procesuiranih slučajeva	- Minimum tri puta godišnje preko lokalnih medija javnost obaveštena o sprovođenju Protokola o saradnji	- Izveštaj o sprovođenju Protokola	- Savet za bezbednost ili slično - Gradska uprava - Radna grupa za praćenje LAP-a - Komisija za ravnopravnost polova	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave	Mart 2014.

Pojedinačni cilj 3.2: Podizanje svesti javnosti o rodno zasnovanom nasilju i oblicima zaštite			Indikator: Povećan broj ukupno prijavljenih slučajeva za 20% u odnosu na 2012. Policiji, Centru za socijalni rad i SOS službi		Rok: decembar, 2016.
Aktivnosti	Indikator	Izvor provere	Nosioci aktivnosti	Izvori finansiranja i/ili drugi	Rokovi
3.2.1 Sprovođenje medijske kampanje i priprema i distribucija info materijala o neprihvatljivosti rodno zasnovanog nasilja i dostupnim oblicima zaštite, sa kontaktima institucija kojima je moguće prijaviti nasilje	- 50 medijskih sadržaja emitovanih u lokalnim medijima - 5 000 podeljenih lifleta godišnje - 50 informativnih plakata godišnje	- Izveštaj o sprovođenju LAP-a - Pres kliping - Izveštaj o distribuciji materijala - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Gradska uprava - Komisija za - Savet za bezbednost grada ili slično - Lokalni mediji - Specijalizovana udruženja građana/ki - Institucije potpisnice Protokola o saradnji	- Budžet Grada - Resursi Gradske uprave - Donatorska sredstva	Mart 2014, mart 2015, mart 2016.
3.2.2 Obeležavanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama održavanjem javnih akcija (u gradu, u seoskim mesnim zajednicama, romskim naseljima i školama) i isticanjem postera u javnim prostorima gradske uprave i drugih institucija	- Minimum jedna tribina godišnje - Minimum 50 učesnika/ca tribine - Minimum 3 javne akcije godišnje - Minimum 4 institucije učestvuju u organizovanju i sprovođenju javnih akcija 100 istaknutih postera godišnje	- Izveštaj o sprovođenju LAP-a - Izveštaj monitoringa jednakih mogućnosti učešća višestruko marginalizovanih grupa	- Gradska uprava - Komisija za ravnopravnost polova - Savet za bezbednost - Specijalizovana udruženja građana/ki - Institucije potpisnice	- Budžet Grada i drugi resursi - Donatorska sredstva	Novembar – decembar na godišnjem nivou, 2013, 2014, 2015, 2016.

Sprovođenje i praćenje sprovođenja LAP-a

Nosioci aktivnosti su pre svega lokalna uprava i lokalne institucije, ali i lokalna udruženja građana i druge organizacije, uz saradnju i partnerstvo sa lokalnom samoupravom. Za praćenje realizacije aktivnosti definisanih LAP-om, osim nosilaca aktivnosti, nadležna je Komisija za ravnopravnost polova Grada Kraljeva. Komisija je ujedno nadležna i za praćenje ostvarenosti ciljeva LAP-a, na osnovu definisanih indikatora i za koordinaciju drugih nosilaca aktivnosti i saradnju lokalne uprave sa drugim institucijama i organizacijama. Predlog je da se formira Komisija za ravnopravnost polova kao stalnoo skupštinsko telo, a prema detaljnim informacijama koje je moguće naći na sajtu Uprave za rodnu ravnopravnost, a posebno u publikaciji Mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, koju je moguće naći putem sledećeg linka:

http://www.gendernet.rs/files/Mehanizmi/Lokal/Mehanizmi_za_postizanje_rodne_ravnopravnosti_na_lokalnom_nivou_-_web.pdf.

Za praćenje i evaluaciju sprovođenja LAP-a, posebno u savetodavnom i nadzornom delu, prve godine sprovođenja nadležna je i radna grupa za izradu LAP-a, koja će biti ustanovljena kao Radna grupa za praćenje realizacije LAP-a i koja će na tromesečnom nivou izdavati izveštaje o realizovanim aktivnostima i nivou dostignutosti indikatora, a na kraju svog mandata izvestiti o ostvarenosti ciljeva. Radnu grupu za praćenje realizacije LAP-a će činiti predstavnici/e radne grupe za izradu LAP-a i predstavnici/e institucija i organizacije koje su nosioci aktivnosti definisanih u dokumentu. **Radna grupa će održati najmanje šest sastanaka i sačiniti najmanje četiri izveštaja o sprovođenju LAP-a, koje će uputiti Skupštini Grada na usvajanje.**

Komisija za ravnopravnost polova će za svaku godinu implementacije LAP-a, počevši od 2013., pripremiti operativni plan, definisan u godišnjem planu rada Komisije, kao i sredstva potrebna iz budžeta grada za realizaciju aktivnosti LAP-a u određenoj godini. Godišnji plan rada Komisije, uključujući operativni plan implementacije LAP-a će usvajati Skupština Grada Kraljeva, najkasnije u decembru tekuće, za narednu godinu. Počevši od 2014. operativni plan će biti pripreman u oktobru tekuće, za narednu godinu, u skladu sa budžetskim kalendarom, kako bi se obezbedilo pravovremeno planiranje budžetskih sredstava.

Lokalna samouprava grada Kraljeva će biti partner u svim aktivnostima koje se sprovedu i finansiraju donatorskim sredstvima i staviti na raspolaganje svoje resurse u cilju sprovođenja aktivnosti.

Godišnji izveštaj o realizaciji LAP-a priprema Komisija za ravnopravnost polova, a usvaja Skupština Grada Kraljeva, na godišnjem nivou, najkasnije u decembru kalendarske godine za koju se izveštaj podnosi.

Aktivnosti predviđene akcionim planom podrazumevaju jednake mogućnosti za učešće višestruko marginalizovanih grupa (samohranih roditelja, osoba sa invaliditetom, Roma i Romkinja, žena sa iskustvom nasilja, seosko stanovništvo, interno raseljenih i izbeglih lica itd.) i tamo gde to nije posebno naglašeno. U tom smislu ceo akcioni plan podrazumeva poštovanje principa jednakih mogućnosti, a indikatora uključuju praćenje jednakih mogućnosti za učešće pripadnika/ca različitih grupa.